

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

Кафедра графічного дизайну

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему :

**ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН ПАРКУ В ЯПОНСЬКОМУ СТИЛІ ДЛЯ
ПРИДОРОЖНЬОЇ ЗОНИ НА МІЖНАРОДНІЙ ТРАСІ**

Виконала студентка II курсу
Групи МДЗ-022-23з
Спеціальності:
022 «Дизайн»

Ващенко Тетяна Дмитрівна
(ПІБ студента)

Керівник:
кандидат архітектури
(науковий ступінь керівника)

Царенко Сергій Олександрович
(ПІБ керівника)

Рецензент:
доктор мистецтвознавства
(науковий ступінь рецензента)

Пучков Андрій Олександрович
(ПІБ рецензента)

Допустити до захисту

Протокол № 5 засідання кафедри

від « 25» листопада 2024 р.

В. о. завідувача кафедри Л.С. Журавель-Змеєва

(_____)

(підпис) (ініціали, прізвище)

Київ-2024

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
Навчально-науковий інститут дизайну та реклами
Кафедра графічного дизайну
Освітній рівень «магістр»
Спеціальність 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма «графічний дизайн»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В. о. завідувача кафедри
Журавель-Змєєва Л. С.**

«20» вересня 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Ващенко Тетяна Дмитрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи — Ландшафтний дизайн парку в японському стилі для придорожньої зони на міжнародній трасі.

Керівник роботи — Царенко Сергій Олександрович, кандидат архітектури

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи — 20 листопада 2024 р.

3. Мета та завдання кваліфікаційної роботи

Мета проєкту полягає у створенні затишного та естетично привабливого простору, який би слугував не лише для відпочинку, але також як об'єкт культурної і освітньої цінності.

Завдання проєкту — 1. Вивчення існуючих проєктів, які реалізують японський стиль, оцінка їх образотворчого впливу на середовище та громадський простір.

2. Аналіз основних принципів японського ландшафтного дизайну.

3. Аналіз можливостей застосування принципів японського

ландшафтного дизайну для створення парку придорожньої зони в Україні.

4. Визначення екологічних, культурних та соціальних аспектів, що впливають на реалізацію такого проєкту, та відповідних вимог.

4. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) : Ситуаційний план М 1:2000; географічна схема, генеральний план М 1:500, план функціонального зонування М 1:500, орієнтаційний план М 1:500, дендрологічний план М 1:500, плани додатково розробленої малої архітектурної форми М 1:50, фасади додатково розробленої малої архітектурної форми М 1:50, загальне перспективне зображення (вид зверху), візуалізації великого мосту із фрагментом орієнтаційного плану, візуалізації саду каміння та малого мосту із фрагментом орієнтаційного плану, візуалізації чайного будинку та великої альтанки із фрагментом орієнтаційного плану, візуалізації малих альтанок та малого озера із фрагментом орієнтаційного плану, візуалізації водопаду та декоративних пергол із фрагментом орієнтаційного плану.

5. Консультанти розділів роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
I			
II			
III			
IV			

6. Дата видачі завдання — 20.09.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Вибір об'єкту проектування, складання програми кваліфікаційної роботи	5 вересня 2024 р.	
2	Формулювання мети та завдання кваліфікаційної роботи	10 вересня 2024 р.	
3	Написання першого розділу кваліфікаційної роботи	20 вересня 2024 р.	
4	Написання другого розділу кваліфікаційної роботи	11 жовтня 2024 р.	
5	Розроблення основного графічного матеріалу	21 жовтня 2024 р.	
6	Написання третього та четвертого розділів, висновків кваліфікаційної роботи	28 жовтня 2024 р.	
7	Завершення та оформлення кваліфікаційної роботи із демонстраційними планшетами за вимогами	20 листопада 2024 р.	

Студент

(підпис)

Ващенко Т.Д.

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту

(підпис)

Царенко С.О.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота розробляє концептуальні підходи та проєктну реалізацію етнодизайну з розвитку запозичень із виразної етнокультури на об'єктах, де відбувається міжнародне спілкування, а саме – застосування японського ландшафтного дизайну для рекреацій сучасних придорожніх зон в умовах міжнародної траси на території України (на прикладі ділянки траси біля с. Олександрівка Кіровоградської обл.). У роботі аналізуються основні принципи японського ландшафтного мистецтва, такі як гармонія з природою, використання природних матеріалів та символічність елементів дизайну.

Основна мета дослідження полягає у створенні затишного та естетично привабливого простору, який би слугував не лише для відпочинку, але й як об'єкт культурної та освітньої цінності. У рамках роботи розглядаються методи планування, вибір рослинності для озеленення, а також інтеграція водних елементів та архітектурних форм, характерних для японського стилю.

Відповідно до завдань проведено аналіз основних принципів японського ландшафтного дизайну, розглянуто можливості їх застосування у контексті створення парку для придорожньої зони, а також визначено екологічні, культурні та соціальні аспекти, які впливають на реалізацію цього проєкту. Важливим етапом роботи стало вивчення існуючих проєктів, які реалізують японський стиль, та оцінка їхнього впливу на навколишнє середовище та громадський простір.

Дослідження теми ландшафтного дизайну парку у японському стилі має на меті не лише створення естетичного простору, а й реалізацію принципів сталого розвитку.

Ключові слова: японський стиль, ландшафтний дизайн, принципи, парк, елементи, естетика, гармонія, сад.

ANNOTATION

The qualification work develops conceptual approaches and project implementation of ethnodesign for the development of borrowings from expressive ethnoculture at sites where international communication takes place, namely, the use of Japanese landscape design for recreation of modern roadside areas in the conditions of an international highway in Ukraine (on the example of a section of the highway near the village of Oleksandrivka, Kirovograd region). The work analyzes the basic principles of Japanese landscape art, such as harmony with nature, the use of natural materials and the symbolism of design elements.

The main goal of the study is to create a cozy and aesthetically attractive space that would serve not only for recreation, but also as an object of cultural and educational value. The work considers planning methods, the choice of vegetation for landscaping, as well as the integration of water elements and architectural forms characteristic of the Japanese style.

In accordance with the tasks, the basic principles of Japanese landscape design were analyzed, the possibilities of their application in the context of creating a park for a roadside area were considered, and the ecological, cultural and social aspects that influence the implementation of this project were also identified. An important stage of the work was the study of existing projects that implement the Japanese style, and the assessment of their impact on the environment and public space.

The study of the theme of landscape design of a park in the Japanese style aims not only to create an aesthetic space, but also to implement the principles of sustainable development.

Keywords: Japanese style, landscape design, principles, park, elements, aesthetics, harmony, garden.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ АНАЛОГІВ ЯПОНСЬКОГО ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ	8
1.1 Аналіз українських парків у японському стилі	8
1.2 Аналіз зарубіжних прикладів	12
1.3 Основні особливості застосування японського ландшафтного дизайну	19
Висновок I розділу	21
РОЗДІЛ II ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ЯПОНСЬКОГО ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ В ПРОЄКТУВАННІ УКРАЇНСЬКОГО ПАРКОВОГО ОБ'ЄКТУ	22
2.1 Основні принципи японського ландшафтного дизайну	22
2.2 Історичний розвиток японського ландшафту	29
2.3 Відмінності та спільні риси українського та японського підходів до ландшафтного дизайну	35
2.4 Вплив та соціальне значення японського стилю на дизайн українських парків	37
Висновок до II розділу	40
РОЗДІЛ III ПРОЄКТУВАННЯ ПАРКУ В ЯПОНСЬКОМУ СТИЛІ ТА ЙОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	42
3.1 Вибір місця та його характеристика	42
3.2 Основні елементи дизайну	43
3.3 Адаптація японських елементів у проектуванні українського паркового об'єкту	46

3.4 Підбір рослин для українського клімату з урахуванням японських стилістичних вимог	52
Висновок III розділу	63
РОЗДІЛ IV ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ.....	65
4.1 Вплив на довкілля	65
4.2 Соціальна значущість парку	67
4.3 Стратегія догляду за зеленими насадженнями	69
Висновок IV розділу	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Ландшафтний дизайн є важливою складовою у сучасній архітектурі та містобудуванні. Він не лише покращує естетичний вигляд навколишнього середовища, а й сприяє гармонії у зв'язку людини з природою. Однією з найяскравіших представників цієї традиції є японський стиль, він вирізняється своєю філософією простоти, духовності та естетики. Японський ландшафтний дизайн являє в собі елементи природи, мистецтва і культури, вони сприяють відновленню внутрішньої гармонії та спокою.

В умовах сучасного життя, міста все більше розбудовуються бетонними конструкціями й відповідно зростає попит на озеленення зон, які забезпечуватимуть людям комфорт та можливість відпочити. Придорожні зони, які зазвичай недооцінюють, можуть стати не лише функціональними, а й естетично привабливими просторами. Створення парку у японському стилі цієї зони стане важливим кроком у розвитку міського середовища, яке у свою чергу сприятиме покращенню якості життя населення.

Японський ландшафтний дизайн базується на таких принципах: симетрія та асиметрія в природі, рослини та каміння, які здатні створити атмосферу спокою та виваженості. Основними елементами цього дизайну є японські сади. Вони відзначаються формуванням штучних невеликих водойм, містків, а також кам'яних доріжок та ретельно підібраної рослинності. Вони не лише вражають своєю естетикою, також виконують функції медитації та саморефлексії для відвідувачів. Ця тема обумовлена потребою у створенні нових зелених просторів, які не тільки прикрашатимуть міський ландшафт, а й сприятимуть у формуванні здорового способу життя. Такі проекти враховують елементи сталого розвитку та збереження природних ресурсів, тому вони можуть стати важливим інструментом у боротьбі екологічними проблемами. Створення парку у японському стилі відкриватиме можливості для культурної інтеграції,

просвітницької діяльності. Адже цей стиль поєднує в собі естетику та функціональність, що може стати невичерпним джерелом енергії та натхнення для багатьох людей.

Актуальність теми полягає у розвитку туризму, що також сприятиме розвитку економіки. Застосування японського стилю інтегрує міжкультурні зв'язки та розширить можливості освітніх програм японської культури. Також ландшафтний дизайн в цьому стилі звертає увагу на використанні природних матеріалів та рослинності, що допоможе у створенні екологічно чистого простору та покращить якість повітря. Створення парку у японському стилі не лише надають естетичний вигляд простору, а й матиме широкий спектр соціальних, культурних та екологічних переваг.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Магістерська кваліфікаційна робота «Ландшафтний дизайн парку в японському стилі для придорожньої зони на міжнародній трасі» є складовою комплексної програми наукових досліджень кафедри дизайну інтер'єру, міського середовища і ландшафтного мистецтва, ННІ дизайну та реклами. Тема науково-дослідницької роботи кафедри: «Дизайн середовища міста активної урбанізації в контексті загальнокультурних процесів» (державний реєстраційний номер: 0118 U100020).

Мета дослідження полягає у створенні затишного та естетично привабливого простору, який би слугував не лише для відпочинку, але також як об'єкт культурної і освітньої цінності.

Завдання дослідження:

1. Вивчення існуючих проєктів, які реалізують японський стиль, оцінка їх образотворчого впливу на середовище та громадський простір.
2. Аналіз основних принципів японського ландшафтного дизайну.
3. Аналіз можливостей застосування принципів японського ландшафтного дизайну для створення парку придорожньої зони в Україні.
4. Визначення екологічних, культурних та соціальних аспектів, що впливають на реалізацію такого проєкту, та відповідних вимог.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є парковий об'єкт придорожньої зони у японському стилі.

Предмет дослідження — ландшафтний дизайн у японському стилі.

Методи дослідження — типологічний та класифікаційний аналіз (історико-культурної спадщини з ландшафтного дизайну) і синтез та систематизація за принципами загальної теорії систем.

Наукова новизна дослідження. Принципи японського ландшафтного дизайну вперше систематизовано для застосування у функціональному образотворенні придорожного об'єкту на міжнародній трасі в українських умовах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у формулюванні методичних підходів та вимог до адаптації японського ландшафтного стилю в українських умовах для придорожніх зон.

Апробація результатів та публікації. На VIII Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір» 7 листопада 2024р. зроблено доповідь «Застосування принципів японського ландшафтного дизайну в проектуванні українського паркового об'єкту».

РОЗДІЛ I

АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ АНАЛОГІВ ЯПОНСЬКОГО ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ

Перед початком створення власного дизайну парку потрібно ретельно проаналізувати та дослідити етапи створення ландшафтного простору. Аналіз українських та закордонних аналогів дозволяє виявити особливості, переваги та недоліки різних підходів до організації зелених просторів, що сприятиме глибшому розумінню можливостей адаптації японських традицій до місцевих умов. Такий аналіз аналогів японського ландшафтного дизайну дозволить виявити універсальні та локальні елементи, які можуть бути використані для створення ефективних та гармонійних озелених просторів, які відповідатимуть сучасним вимогам урбанізації та екології. Також допоможе зрозуміти, як культурні особливості впливають на ландшафтний дизайн, та як можна використовувати досвід інших країн для розвитку власних проєктів.

1.1 Аналіз українських парків у японському стилі

Одним з цікавих українських аналогів було розглянено Японський сад у Національному ботанічному саду імені М. Гришка, який знаходиться в Києві. Він є одним з наймальовничіших та найбільш відвідуваних локацій у саду. Він був створений у рамках святкування Року Японії в Україні у 2017 році, коли група архітекторів та ландшафтних дизайнерів з Японії та України працювали над його оформленням. Це простір, де відображені головні принципи японського садівництва, а саме: гармонія, простота та баланс [1].

Японський сад включає ключові елементи, типові для японських садових традицій. В цьому просторі розміщені водні елементи, такі як, невеликі водоспади та струмки, ставки. Вони підкреслюють природну динаміку ландшафту. Створені кам'яні композиції, вони уособлюють гірські пейзажі та

символізують стабільність та силу природи. Містки й стежки ведуть відвідувачів через сад, пропонуючи різні точки для споглядання та медитації. Сосни, клени та сакури надають саду сезонного різноманіття, особливо під час весняного цвітіння (Рис.1.1.1).

Рис.1.1.1. Фрагмент японського саду в Національному ботанічному саду імені М. Гришка

Цей сад відображає філософію дзен, оскільки його дизайн спрямований на створення простору для медитації та внутрішнього спокою. Він також поєднує естетичні елементи, які нагадують японські сади Каресансуй, де використовуються пісок та камені для символізації води й гір [2].

Наступним аналогом було розглянено сад «Єва», який розташований у селі Віта-Поштова неподалік від Києва. Це великий ландшафтний парк, який займає площу понад 25 гектарів. Сад є місцем для відпочинку, він створений за мотивами різних ландшафтних та садово-паркових стилів. Сад був

спроектований так, щоб відвідувачі могли насолодитися різноманітними природними зонами та культурними ландшафтами з усього світу (Рис.1.1.2).

Рис.1.1.2. Фрагмент водоспаду в парку «Єва»

Парк «Єва» складається з різних зон, кожна з яких має власний унікальний стиль та атмосферу. Однією з основних локацій були будиночки в англійському стилі. Це елегантні споруди, які надають саду відчуття класичної європейської атмосфери, вони створюють затишні куточки для відпочинку та фотосесій. На території створені штучні водоспади, що підсилює природність та спокій саду, а також вони стають центральними елементами більшості пейзажів. В саду є окрема локація з павичами, що надає можливість відвідувачам насолодитись спілкуванням з тваринами та додає природного різноманіття парку. Елементами східної архітектури виступають китайські місточки, що додає саду екзотичності та певної романтики. У парку також розміщені арт-об'єкти, які створюють цікаві фотозони та інтерактивні локації. Також на території розміщені затишні кав'ярні,

де можна відпочити після прогулянки (Рис.1.1.3), [3].

Рис.1.1.3. Фрагмент парку «Єва»

Парк «Єва» поєднує різні стилі ландшафтного дизайну: від англійських парків із їхньою симетрією та доглянутими газонами до японських садів, які фокусуються на гармонії з природою. Ставки, водоспади та фонтани підсилюють відчуття спокою. Споруди виконані в стилях різних країн, що підсилює міжнародний характер саду. У парку висаджені дерева та чагарники з різних куточків світу, що робить його справжнім ботанічним садом з екзотичними видами рослин [4].

Сад «Єва» створений не тільки для пасивного відпочинку, також він має і функціональне призначення. Тут регулярно проводяться різні заходи: від майстер-класів з живопису до тематичних бранчів та екскурсій. Також відвідувачі можуть орендувати локації для приватних подій, для таких, як корпоративні зустрічі, фотосесії чи весілля. Парк поділений на безкоштовну зону для вільного відвідування та платну, приватну зону на якій розташований японський сад з водоспадом.

1.2 Аналіз зарубіжних прикладів

Першим з зарубіжних аналогів було розглянуто та проаналізовано сад Кораку-ен, який знаходиться у місті Окаяма, Японія. Цей сад являється одним з найвідоміших та найстарших ландшафтних парків країни. Його назва має значення «отримати задоволення після», що віддзеркалює конфуціанську концепцію, згідно з нею правитель має спочатку служити своєму народові і тільки після цього шукати власне задоволення. Кораку-ен входить до трьох найгарніших садів Японії разом із садами Кенроку-ен в Кандзаві та Кайраку-ен в Міто. Цей парк містить класичний ландшафтний дизайн, спроектований у стилі «кайю» (сад для прогулянок), який спрямований на створення мальовничих пейзажів уздовж стежок, завдяки такому розташуванню відвідувачі прогулюючись алеями можуть насолоджуватись видом композицій з різних точок. Сад має загальну площу близько 13 гектарів. Він вміщує в собі всі основні та характерні елементи японських садів (Рис.1.2.1), [5].

Рис.1.2.1. Фрагмент саду Кораку-ен, м.Окаяма, Японія

Переважна частина саду — це зелені галявини з хвилястими стежками, які оточені квітучими деревами. В самому серці розміщений великий ставок в якому є декілька невеличких островів, зокрема острів із сосною, який символізує острів Хорай, міфічну обитель безсмертних. Також там створений штучний пагорб на який відвідувачі можуть піднятись та насолодитись панорамними краєвидами, а також з нього можна роздивитись замок Окаяма у всій його красі. В ставках різні острови з'єднують дерев'яні мости. На мальовничих куточках саду розміщені павільйони для відпочинку. На території парку розміщений Чайний будинок, він є невід'ємною частиною традиційного саду. Будинок оточений чайним садом, що створює атмосферу спокою та гармонії. Та найцікавішою особливістю цього парку є теплиця для вирощування рису, яка відрізняє його від інших садів. Ця ділянка нагадує про традиційне японське сільське господарство та підкреслює важливість цих культур для японців (Рис.1.2.2).

Рис.1.2.2. Фрагмент саду Кораку-ен з виглядом на Чайний будинок

Сад Кораку-ен не лише естетично привабливий, а й має історичне та культурне значення. Він символізує владу та мудрість правителів, які

підтримували не тільки військові та політичні цінності, а й також мистецтво, культуру та природу. Сад був створений для правителів і для задоволення громадян та зміцнення зв'язків між ними і природою. На даний час сад залишається важливим об'єктом культурної спадщини Японії. Він приваблює не лише туристів, а й учених, які досліджують японське садово-паркове мистецтво та конфуціанську етику, яка пронизує архітектуру цього простору [6, 7].

Наступним було розглянено Портлендський японський сад. Це унікальний простір у самому центрі міста Портланд, штат Орегон, який вважається одним із найгарніших японських садів поза межами Японії. Його заснували після завершення Другої світової війни, як символ дружби між США та Японією. Сад розташований на пагорбах Вашингтонського парку та займає площу близько 5,5 гектарів, пропонуючи спокійне місце для відпочинку та медитацій. Він складається з декількох основних зон, кожна з яких має свої стилістичні особливості та відображає різні типи традиційних японських садів (Рис.1.2.3).

Рис.1.2.3. Фото фрагменту портлендського японського саду

Особливістю цього саду стала платформа з видом на гору Худа. З цієї локації відкривається чудовий вид на вулканічну гору, що додає саду ще більшої привабливості. Також в цьому саду є природна частина, яка відрізняється від загального простору тим, що нагадує незайману природу з мінімальним втручанням у ландшафт. Прогулянкова частина саду веде відвідувачів через різноманітні ландшафти, що символізують шлях до гармонії та єдності з природою. Саме в цій частині розташований Чайний будиночок, де власне відбуваються чайні церемонії [8].

На території саду розміщені ставки з рибою, каскади водоспадів, мости. А також невід'ємною частиною є традиційний сад пісків і каменів. Це сухий ландшафт, який символізується за допомогою піску, гравію та каменів. Він створює простір для роздумів і зосередження, підкреслюючи філософію дзен.

Портлендський японський сад вирізняється своєю архітектурною гармонією. Він був спроектований професійними японськими садівниками, зокрема Такума Тоно, який прагнув створити місце, яке буде відображати японську естетику. Основні елементи саду розташовані так, щоб передати цикл природи та духовну глибину, властиву традиційній японській культурі. Цей простір являється не тільки туристичною атракцією, а й важливим культурним центром. Він організовує освітні програми, мистецькі виставки та культурні заходи, які поглиблюють розуміння японської культури серед жителів та гостей Портланда [9].

Також було розглянено нетиповий сад моху Сайходзі, він ще відомий як Коке-дера, розташований у місті Кіото, Японія. Це один з найвідоміших садів Японії, завдяки своєму ландшафту, який покритий густим килимом з понад 120 видів моху. Відомий японський садівник і дзен-буддійський монах Мусо Сосекі перетворив сад храму Сайходзі у сучасний вигляд. Сад складається з двох частин: верхньої та нижньої. Верхня частина саду виконана в стилі дзен, вона являє собою сухий ландшафтний дизайн, де камені символізують гори, а пісок і гравій — воду. Ця частина саду відображає ідеали спокою і медитації, характерні для дзен-буддизму. Нижня частина — це сад навколо великого ставка у формі

китайського ієрогліфа що має значення «серце» або «розум» [10].

Основною особливістю саду є мох, який на відміну від традиційних квіткових садів, представляє дуже специфічну і тонку естетику. Мох вважається символом старовини, сталості та природної краси. Сайходзі особливо вражає в дощову погоду, коли мох стає більш насиченим та яскравим, підкреслюючи зв'язок саду з природними ритмами природи. Даний простір є унікальним прикладом поєднання дзен-буддійської філософії з японським садовим мистецтвом. Використання моху замість традиційних квітів та дерев надає саду спокійного й недоторканого вигляду, а його структура передбачає занурення у процес медитації. Мох покриває не тільки землю, а й камені, дерева, стежки, що створює враження нерухомості в часі та просторі (Рис.1.2.4).

Рис.1.2.4. Фото фрагменту саду моху Сайходзі, м. Кіото, Японія

Окрім моху, важливим елементом саду є камені, які тут розташовані з особливою ретельністю, вони символізують гори й острови. Також відчувається вплив стилю чайних садів, які поєднують красу недоторканої природи та

мінімалістичні архітектурні споруди. Сад Сайходзі має не лише естетичну, а й глибоку духовну значимість. Це місце, де практикують медитації, які відображають дзен-буддійську філософію гармонії з природою та спокою. Сайходзі показує глибокий зв'язок між людиною та природою. Замість того, щоб «приборкати» природу, сад надає можливість їй виражатися у своїй природній формі. Мох, який зазвичай асоціюється з дикою природою, в даній місцевості стає головним декоративним елементом [11].

Отже, Сад Сайходзі є унікальним прикладом японського садово-паркового мистецтва, в якому поєднуються естетика дзен і природи. Моховий килим створює відчуття постійності та незмінності, що сприяє глибоким роздумам і медитації. Сад водночас є символом скромності та глибини: замість яскравих кольорів та декоративних елементів він зосереджується на природних тонах і формі. Архітектурна композиція, особливо ставка у формі серця, підсилює ідею гармонії між людською свідомістю та природою. Таким чином, сад демонструє, як японське садове мистецтво здатне передати філософські ідеї через використання простих і водночас потужних природних елементів.

Ще одним з цікавих аналогів було розглянено японський сад у місті Бробі на острові Фюн, Данія. Відомий, як De Japanske Haven (Японські сади), він є унікальним зразком японського садового мистецтва в Європі. Створений в 2007 році, цей сад був створений за всіма класичними традиціями японської культури, намагаючись відтворити гармонію та красу японських ландшафтних садів. Сад займає площу 7500 м² та складається з восьми різних ділянок, кожна з яких представляє різні стилі японських садів. А саме: сад огляду, чайний сад, лісовий сад, сад для прогулянок, сад води, двір-сад, храмовий сад та сад для медитацій. Сад засаджений понад 5000 рослинами та 900 тоннами природного каміння, що відтворює не тільки естетику японських садів, а й глибокий зв'язок з природою. Місцеві дерева, чагарники та квіти, такі як камелії, азалії, рододендрони та вишні, створюють яскравий пейзаж упродовж сезону, який триває з травня до вересня [12].

De Japanske Haven не лише вражає своїм дизайном, а й також виступає

культурним мостом між Данією та Японією. Відвідувачі можуть не тільки насолодитися садом, а також скуштувати японську кухню у місцевій кав'ярні, де пропонуються страви приготовані за японськими традиціями. Окрім цього, тут можна придбати різні вироби, що створює атмосферу японської культури прямо у серці Данії (Рис.1.2.5).

Рис.1.2.5. Фрагмент саду De Japanske Haver

Не менш цікавим аналогом виявився Водний сад в арт-резиденції Aet Biotop Nasu в Японії. Це унікальний ландшафтний проєкт, який створив Джуньєю Ішігамі. Розташований біля підніжжя гір Насу в префектурі Точігі, сад був завершений у 2018 році та відзначений престижною архітектурною премією Obel Award [13].

Цей сад був створений, як місце для медитації та споглядання і поєднує в собі елементи архітектури, мистецтва та природи. Його унікальність полягає в тому, що архітектор пересадив 318 дерев із сусідньої ділянки, яка була призначена для забудови. Він розмістив їх навколо 160 штучних ставків різних форм та розмірів. Разом із мохом, що вкриває землю та численними каміннями сад утворює пейзаж, який балансує між природним та штучним. Сад відрізняється своєю інтеграцією води та дерев, які зазвичай не співіснують так

близько. Для цього була створена спеціальна система водонепроникних басейнів, що дозволяє підтримувати унікальний мікроклімат. Ставки з'єднані між собою підземними трубами, що забезпечує постійний рух води створюючи живий, динамічний ландшафт [14, 15].

Сад змінюється протягом року, пропонуючи різні візуальні та атмосферні враження кожної пори. Взимку він вкритий снігом та виглядає заспокійливо й стримано. Влітку рясніє зеленню та активністю живої природи, що додає йому нових барв та звуків (Рис.1.2.6).

Рис.1.2.6. Фото частини водного саду в арт-резиденції Aet Biotop Nasu в Японії

1.3 Основні особливості застосування японського ландшафтного дизайну

Японський сад у ботанічному саду ім. М. Гришка є важливою культурною та екологічною ініціативою, яка символізує дружбу між Україною та Японією. Він є не тільки втіленням японської естетики, а й простором для духовного відновлення та спокою серед природи. Він відкриває можливість для відвідувачів зануритися в атмосферу японської культури, навіть перебуваючи далеко від Японії.

Сад «Єва» є прикладом успішної адаптації світових садових стилів до

українського контексту. Він пропонує унікальний досвід взаємодії з природою, поєднуючи різні культури та ландшафтні традиції в одному просторі. Ключовою особливістю є гармонійне поєднання естетики та функціональності, що дозволяє відвідувачам не лише насолоджуватися природою, а й брати участь у заходах та культурних подіях. Цей парк також є прикладом того, як правильно організовані зелені простори можуть стати важливими осередками соціального та культурного життя для місцевих громад та відвідувачів з різних куточків світу.

Кораку-ен являється прекрасним прикладом того, як японська садова культура втілює філософські принципи гармонії між людиною та природою. Кожен елемент цього саду має символічне значення і працює на створення загальної атмосфери спокою та роздумів. Основною рисою Кораку-ен є його пейзажна гармонія. Сад створювався таким чином, щоб поєднати природні елементи з архітектурними спорудами, використовуючи техніки японського садового мистецтва, як-от глибинна перспектива, асиметрія, баланс між природними та штучними елементами. Кожна частина саду спрямована на створення відчуття простору, навіть якщо вона обмежена штучними бар'єрами. Сад також вирізняється різноманіттям квітучих рослин та дерев, що надають йому різних відтінків і настроїв протягом року.

Портлендський сад окрім естетичної привабливості, виконує важливу духовну та соціальну функцію. В умовах сучасного міського життя він пропонує місце для роздумів, медитації та втечі від повсякденності. У цьому контексті Портлендський японський сад є не лише відображенням традиційної японської культури, а й символом глибокого зв'язку між людиною та природою.

Сайходзі поєднує в собі дзен-буддійську філософію та японське садове мистецтво. Він служить місцем для медитації та споглядання природи. Мох символізує старовину, стійкість та безперервність, що особливо підкреслюється в дощові дні коли його кольори стають ще яскравішими. Цей сад є прикладом того, як японська культура взаємодіє з природою, створюючи простір для духовного розвитку. Він залишається популярним місцем для туристів та дослідників японського садового мистецтва.

De Japanske Haver являється прикладом того, як японська садова культура може бути адаптована до європейських умов, втрачаючи своєї автентичності. Архітектурна композиція з озерами, храмовими елементами та стежками відображає японську філософію гармонії з природою, спокою та краси. Сад допомагає відвідувачам знайти момент тиші та гармонії у сучасному світі, поєднуючи традиції з новим культурним середовищем.

Водний сад — це не лише ландшафтний проєкт, а й глибокий філософський витвір, який переосмислює межі між архітектурою та природою. Проєкт підкреслює важливість збереження природного середовища та пропонує новий спосіб взаємодії людини з природою. Його ландшафт спонукає до роздумів над впливом людської діяльності на екосистеми, водночас демонструючи можливості гармонійного співіснування природи і технологій.

Проаналізувавши ці сади можна виділити декілька головних аспектів. Японські сади вимагають ретельного догляду для підтримання гармонійного та естетичного вигляду. Також для дотримання традиційного стилю потрібно обирати специфічні рослини, які можуть не підходити під різні кліматичні умови, що може значно ускладнити створення автентичного японського саду. Ці сади також зосереджені більше на спогляданні, що може обмежувати їхню привабливість для людей, які люблять місця для активного відпочинку.

Висновок I розділу

Японські сади є символом гармонії між людиною і природою, поєднуючи естетику, філософію та культурні традиції. У ботанічному саду ім. М. Гришка японський сад демонструє дружбу між Україною та Японією, слугуючи простором для духовного відновлення. Інші відомі сади, як-от Кораку-ен, Сайходзі, Портлендський японський сад чи De Japanske Haver, адаптують японське садове мистецтво до різних культурних і кліматичних контекстів, зберігаючи його філософську основу. Основні риси японських садів включають ретельний догляд, символізм і акцент на спогляданні, хоча їх автентичність може бути складною для відтворення у різних умовах.

РОЗДІЛ II

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ЯПОНСЬКОГО ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ В ПРОЄКТУВАННІ УКРАЇНСЬКОГО ПАРКОВОГО ОБ'ЄКТУ

2.1 Основні принципи японського ландшафтного дизайну

Японський ландшафтний дизайн — це мистецтво створення садів, яке ґрунтується на філософії гармонії з природою, мінімалізмі та символізмі. Основна мета японських садів — викликати відчуття спокою, роздумів і єднання з природою. Ключові принципи дизайну включають мінімалізм, асиметрію, природність та гармонію.

Елементи, як-от каміння, вода, піщані чи гравійні площини, дерева (сосни, клени, сакури) та мох, розташовуються таким чином, щоб створювати баланс і візуальну гармонію. Один із важливих принципів — «Шаккей» (запозичений пейзаж), де природні об'єкти за межами саду, як-от гори чи ліси, включаються у видимий простір, стаючи частиною композиції.

Шаккей — це принцип у японському ландшафтному дизайні, який передбачає інтеграцію навколишнього природного або архітектурного середовища в композицію саду. Цей метод дозволяє розширити візуальні межі саду, створюючи ілюзію більшого простору та гармонії з оточенням [16].

Використання принципу «Шаккей» може містити такі ландшафтні прийоми, як:

- Далекі краєвиди — гори, пагорби, ліси, які знаходяться за межами саду, але видимі з його території.
- Близькі елементи — сусідні будівлі, стіни, дерева, які стають частиною загальної композиції.
- Використання висоти — розташування саду на схилі або підвищенні для

кращого огляду навколишнього ландшафту.

Цей підхід сприяє створенню гармонійного та цілісного простору, де межі між садом та навколишнім середовищем стають розмитими. Природні та штучні елементи доповнюють один одного (Рис.2.1.), [17].

Рис.2.1.1. Приклад ландшафтного дизайну із застосуванням принципу «Шакей».

Сад типу «Каресансуй», також відомий, як «сухий сад» — це традиційний японський сад, відомий також як дзен-сад або сад каменів. Він створює мініатюрний стилізований ландшафт за допомогою ретельно підібраних композицій з каменів, піску, гравію, моху та іноді із застосуванням формованих дерев і кущів. Головною особливістю каресансуй є відсутність води. Її символізують хвилеподібні візерунки, створені на поверхні піску або гравію. Мінімалістичний дизайн та відсутність зайвих елементів стимулюють зосередження на суті та досягти внутрішньої гармонії.

Каресансуй виник у Японії в період Муроматі (1336–1573 роки) під впливом дзен-буддизму. Ці сади призначалися для медитації та споглядання,

допомагаючи ченцям зосередитися на внутрішньому світі та досягти просвітлення. Відомим прикладом є сад монастиря Рьоан-дзі в Кіото, створений у кінці XV століття, який вважається одним із найкращих прикладів принципу «Каресансуй» [18].

Застосовані елементи обов'язково мають символічне значення. Камені є центральним елементом садів Каресансуй і виконують роль символів, що представляють гори, острови чи навіть тварин. Їх розташування не є випадковим і має глибоке значення. Камені зазвичай групуються у непарній кількості — три, п'ять або сім — утворюючи асиметричні композиції, які відповідають принципам гармонії і природної рівноваги. Асиметрія є важливим аспектом японської естетики, адже вона дозволяє уникати механічності та додає ландшафту органічності. Така композиція викликає у споглядача асоціації з реальними природними ландшафтами, стимулюючи роздуми та медитацію (Рис.2.1.2).

Рис.2.1.2. Приклад типового саду каміння (Каресансуй).

Пісок чи гравій у саду Каресансуй виконує роль символічної води,

представляючи океани, річки чи озера. Рівномірно розсипаний матеріал є основою для створення хвилеподібних візерунків за допомогою спеціальних граблів. Ці візерунки імітують рух хвиль, течії або поверхню спокійної води, додаючи динаміки ландшафту, який насправді є статичним. Техніка малювання на піску вимагає особливої уваги до деталей і медитативного стану, що є частиною філософії дзен-буддизму. Такий елемент дозволяє створити відчуття безмежності простору, навіть у межах невеликого саду.

Мох у садах Каресансуй додає текстури, кольору та відчуття природності. Він використовується для створення контрасту з гладкими поверхнями каменів і піску. Мох символізує стабільність, спокій і невпинний плин часу. Його присутність нагадує про важливість гармонії між життям і природою, а також про зв'язок із минулим. Завдяки моху сад набуває відчуття зрілості та природної автентичності, що підкреслює красу навіть найдрібніших елементів природи [19].

Принцип «Шин-Джін-Со» (Shin-Gyo-So) — це один з основних принципів японського ландшафтного дизайну, який походить із традиційного японського мистецтва каліграфії та архітектури. Цей принцип розділяє елементи саду на три стилі — шин (Shin), гьо (Gyo) та со (So), кожен з яких має свою ступінь формальності, симетрії та складності:

– Шин (Shin) — це формальний стиль, що характеризується строгістю, симетрією та чіткими лініями. Він асоціюється з офіційними просторами, зокрема храмами або великими садами, які мають символічне значення. У саду стиль шин може бути представлений прямими доріжками, великим камінням та деревами з прямими стовбурами, які символізують силу та сталість.

– Гьо (Gyo) — напівформальний стиль, що має трохи меншу строгість і допускає певну асиметрію. Стиль гьо знаходиться між формальністю шин та неформальністю со. У саду цей стиль може проявлятися у плавних лініях, кривих доріжках і трохи природнішому розташуванні елементів. Гьо підходить для просторів, які використовуються для відпочинку або роздумів.

– So (So) — неформальний стиль, що найближче відтворює природну красу. Він відрізняється вільною, асиметричною композицією, відсутністю жорстких правил і структур. Стиль «Со» часто використовується в приватних садах або садах для чайної церемонії, де важлива атмосфера спокою та природності. У саду цей стиль представлений м'якими, природними лініями, менш формальною посадкою дерев і невимушеними формами каменів [20].

Цей принцип дозволяє створювати сади, які можуть одночасно бути і формальними, і природними, комбінуючи елементи для досягнення гармонії. Наприклад, головні доріжки можуть бути оформлені в стилі шин, тоді як бічні стежки виконані у стилі «Со», що додає саду динамічності і робить його більш привабливим для різних цілей — від медитації до відпочинку. Цей принцип підкреслює гнучкість і глибокий філософський підхід японського ландшафтного дизайну.

Мінімалізм — один із центральних принципів японського ландшафтного дизайну, що виражається в простоті, стриманості й акценті на природній красі кожного елемента. У японському саду мінімалізм проявляється через використання мінімальної кількості елементів для досягнення максимальної естетичної та емоційної виразності. Це не лише спосіб уникнення надмірності, а й спосіб створення гармонії, яка дозволяє природі «говорити» без зайвих деталей. Цей принцип має декілька аспектів японському ландшафтному дизайні.

У японських садах важливо не лише те, що присутнє, але і те, що відсутнє. Порожні місця, які створюють простір для роздумів і підкреслюють красу кожного елемента. Відсутність заповнених зон дозволяє глядачеві відчути спокій і гармонію, не перенасичуючи зорове сприйняття.

Мінімалізм японського саду прагне до збереження природної форми елементів. Каміння розташовуються таким чином, щоб воно виглядало як частина природного ландшафту, а рослини обрізаються лише для підкреслення їхньої природної краси, не порушуючи гармонію з навколишнім середовищем. Мінімалізм часто асоціюється із символізмом, де кожен елемент має глибокий сенс. Наприклад, окремих камінь може символізувати гору, а хвилясті візерунки

на піску — водні потоки. Це дозволяє передати ідеї про природу та її цикли за допомогою мінімальної кількості елементів [21].

Японські сади часто використовують обмежену палітру кольорів, віддаючи перевагу природним відтінкам зеленого, коричневого, сірого і білого. Це дозволяє уникнути перенасичення кольорами та зберегти спокійне відчуття, характерне для цього принципу.

Мінімалізм у японському ландшафтному дизайні спрямований на створення середовища, яке допомагає людям зосередитися, заспокоїтися і знайти внутрішню гармонію. Це принцип, що лежить в основі багатьох японських садів, як-от знаменитий сад каменів Рьоандзі в Кіото, де кілька великих каменів, розміщених на піщаній площині, створюють простір для роздумів та медитації. Завдяки мінімалізму японські сади здобули популярність у всьому світі, ставши символом стриманої краси та філософії спокою.

Асиметрія — це один з основних принципів японського ландшафтного дизайну, який відображає прагнення до природності, гармонії та унікальності. На відміну від західного стилю, який часто базується на симетричних формах та прямолінійних композиціях, японські сади використовують асиметрію для досягнення природного вигляду та естетичної досконалості. Асиметрія в японських садах є відображенням самої природи, де рідко зустрічаються симетричні форми.

За допомогою цього принципу можна уникнути штучності та механічності. У природі немає ідеальних симетричних форм, і японський сад прагне відтворити цей природний безлад у спосіб, який виглядає органічно та природно. Каміні, дерева та водойми розташовуються так, щоб виглядати частиною природного ландшафту. Асиметрія в японських садах не означає хаотичність. Незважаючи на те, що елементи саду розташовані несиметрично, між ними зберігається баланс. Наприклад, велике дерево може бути врівноважене групою дрібних каменів або водним елементом. Це створює динамічну, але врівноважену композицію, яка приваблює око і спонукає до споглядання.

Цим принципом набувається в саду відчуття руху та глибини, оскільки

несиметричні елементи залучають глядача, запрошуючи його оглянути сад з різних кутів. Завдяки цьому кожен куток саду відкриває нові деталі та перспективи, що сприяє більш глибокому взаємозв'язку з природою.

У японському дизайні часто використовується принцип трьох точок для досягнення асиметричного балансу. Це означає, що елементи, наприклад, каміння або рослини, розташовані у трьох різних місцях, формуючи трикутник. Така композиція створює природний вигляд і водночас забезпечує естетичний баланс. Доріжки в японських садах зазвичай звивисті й нерівні, що сприяє більш плавному і природному руху по саду. Вони не ведуть прямо до цілі, а запрошують до повільного переходу від однієї зони саду до іншої, що дозволяє повністю оцінити кожен деталь і відчути її гармонію з природою [22].

Асиметрія в японських садах також має глибокий філософський зміст. Вона символізує непостійність життя, зміну і циклічність природи. Асиметричний дизайн дозволяє саду постійно відкриватися по-новому, залежно від кута огляду, освітлення та сезону, що відображає принцип «все змінюється» (му-дзьо) в японській культурі. В японському садівництві асиметрія дозволяє створити унікальний простір, який приваблює своєю природністю і спокоєм. Вона допомагає уникнути одноманітності, роблячи кожен елемент саду особливим. Завдяки асиметрії японські сади виглядають гармонійно та органічно, що дозволяє глядачеві поринути в атмосферу природного світу і знайти внутрішній спокій.

Природність — один з основоположних принципів японського ландшафтного дизайну, який спрямований на відтворення природного середовища з мінімальним втручанням людини. У японському саду природність означає не лише створення «дикої» атмосфери, але й ретельне обмірковування кожного елемента, щоб він гармонійно вписувався в загальний ландшафт. Японські сади прагнуть відтворити природні ландшафти, такі як гори, ліси, річки або моря, в мініатюрі. Наприклад, великі камені можуть символізувати гори, а вода або гравій — річки чи озера. Це дозволяє створити мікросвіт природи, який стає простором для медитації та споглядання.

У японських садах відсутні чіткі прямі лінії або геометричні форми, оскільки це суперечить природності. Замість цього використовуються асиметричні композиції та м'які, плавні лінії, що імітують природний рух і забезпечують більш органічний вигляд. Дерева обрізаються так, щоб підкреслити їхню природну форму, а камені розташовуються, щоб виглядати як частина природного ландшафту.

В японському ландшафтному дизайні використовують природні матеріали, такі як каміння, деревина, мох, бамбук і вода. Ці елементи не обробляються надмірно і зберігають свій природний вигляд. Декоративні елементи, як-от дерев'яні мости або кам'яні ліхтарі, також мають виглядати невимушено і природно, зберігаючи текстуру та кольори матеріалу. Також у цьому дизайні цінуються ознаки старіння та патина часу. Мох, що покриває каміння, або стара кора дерев додають саду автентичності та природного вигляду. Замість того, щоб намагатися зробити сад новим і яскравим, його часто проектують старим і мудрим, як частину природного світу, що існує безліч років [23].

Природність тісно пов'язана з філософією «вабі-сабі», яка цінує простоту, скромність та красу у недосконалому. Японські сади прагнуть підкреслити красу недосконалих форм, як-от нерівні камені або дерева з вигнутими гілками. Це відображає ідею, що справжня краса полягає у простоті та неперевершеній гармонії з природою. Також включає відображення сезонних змін. У саду спеціально висаджують рослини, які цвітуть у різні пори року, як-от сакура навесні, клени восени, сосни, що залишаються зеленими взимку. Це дозволяє саду змінювати свій вигляд і передавати динаміку природи, зберігаючи відчуття життя і руху.

2.2 Історичний розвиток японського ландшафту

Художня концепція японських садів є глибоко інтегрованою у традиційну культуру країни, взаємодіючи з архітектурою, живописом і поезією. Японські сади не лише прикрашають простір, вони також відображають філософські ідеї,

гармонію з природою та естетичний ідеал. Точний час його виникнення залишається загадкою, проте археологічні розкопки в таких містах, як Азуки, Кіото та Нара, підтверджують існування садів ще у ранній період історії Японії. У період Азука японський ландшафтний дизайн зазнав значних змін під впливом китайської культури та буддизму. Цей час відзначився формуванням перших садів, які поєднували природні елементи з архітектурою храмів і палаців, відображаючи філософські концепції гармонії та рівноваги. З поширенням буддизму в Японії з Китаю та Кореї в період Асука відбулися значні культурні трансформації. Були впроваджені техніки садівництва та озеленення, адаптуючи принципи китайського ландшафтного дизайну до японської естетики та буддійської філософії.

Перші японські сади з'явилися в стародавній столиці Нара у VIII столітті. Їх планування відображало буддистську символіку світобудови, зокрема концепцію мандали, що символізувала гармонію та порядок у всесвіті. Саме місто Нара було побудоване за зразком китайської столиці Чань-ань, і тому перші японські сади також наслідували китайські традиції.

Згідно з літописом «Ніхонсьокі», корейські майстри внесли вагомий внесок у впровадженні садового мистецтва в Японії. У період правління імператриці Суйко вони створювали сади зі штучними пагорбами, водоймами та містками. У цьому ж літописі згадується людина, відома як «міністр садів», яка здобула це прізвисько завдяки своєму вражаючому саду, розташованому біля власного дому. Формування японської самобутньої культури в VIII-IX століттях відбувалося під сильним впливом Китаю, який на той час переживав розквіт поезії, живопису та архітектури. Китайські зразки слугували еталоном естетики й стали основою для японського садового мистецтва[24].

Китайська концепція саду як штучно перетвореної природи поєднувалася з анімістичними уявленнями стародавньої Японії. Китайські сади вважалися земною подобою раю, де краса природи допомагала людині досягнути глибші смисли буття та досягти духовного безсмертя. Такі сади надавали можливість усамітнитися, насолоджуватися гармонією і величчю природи та споглядати її

могутність.

У той час у Китаї ще не існувало строгих правил для створення садів, однак застосовувалася загальна конструктивна схема, що символізувала космогонічний принцип гармонії двох протилежностей. Основою композиції були “скелет” (гори) і “кров” (вода), які втілювали єдність і взаємодію чоловічого, світлого, позитивного начала (ян) та жіночого, темного, негативного (інь). Основна ідея полягала в тому, щоб сад виглядав природно і невимушено, нагадуючи гармонію самої природи, яка є могутньою і прекрасною в своїй стихійності. Композиція мала передавати ритм і пульс природи, розкриваючи її внутрішню сутність через ретельно продумані елементи. Завданням художника було не просто створити гарний ландшафт, а й досягнути глибокий зміст природного буття і передати його в садовому дизайні.

Однак ця китайська концепція гармонійного поєднання природного і штучного ще не була повністю прийнята в японській культурі періоду Нара, коли буддизм тільки закріплювався як духовна основа суспільства. Архітектори того часу, створюючи грандіозні храмові комплекси, такі як Тодайдзі, переважно залишали природний ландшафт у його первісній формі. Простір навколо храмів організовували переважно через планування шляхів для релігійних процесій, а не шляхом створення інтегрованих садових композицій. Архітектурний підхід періоду Нара, що базувався на раціональності та чіткості, різко контрастував зі стихійністю природи, яка залишалася недоторканою. Лише в наступну епоху Хейан, ключовий період в історії японської культури, ці дві ідеї — природне й архітектурне, які почнуть поєднуватися у витонченій гармонії [25].

Людина досягала сутність буття через відчуття, почуття та переживання краси. Однак буддистське уявлення про ілюзорність і швидкоплинність світу позбавляло сприйняття краси життєрадісності. Краса сприймалася як ефемерне явище — вона була миттєвою, ледь помітною і такою, що могла зникнути в наступну мить. У період Хейан сформувалася нова концепція ставлення до світу, заснована на милуванні. Це не було лише спостереження, а глибоке емоційне переживання та гостре сприйняття прекрасного. Краса ставала зрозумілою

людині тільки в моменти найвищого емоційного напруження, коли її істинна сутність відкривалася в повній мірі. Поезія стала мовою, через яку передавалися ці глибокі переживання, і саме в цю епоху з'явилися класичні твори японської літератури. Хейанська культура зробила значний внесок у розвиток японського садово-паркового мистецтва, адже вона сформувала нове ставлення до природи — споглядання. Це передбачало гармонійне поєднання естетики й філософії[26].

Після витонченості та естетизму періоду Хейан на зміну прийшла епоха Камакура (XIII–XIV ст.), яка принесла з собою мужній і суворий культ сили. Військове дворянство цього періоду сформувало новий підхід до природи, який став антитезою до чуттєвої краси попередньої епохи. У цей час на перший план виходили натхненність, могутність і сила природи, які тепер вважалися її головними рисами. Це сприйняття природи заклало основи для нових художніх і філософських напрямків у культурі Японії.

Після об'єднання Японії під владою сегунату Асікага відбулося поступове зближення двох культурних традицій — вишуканої хейанської та мужньої камакурської. Це стало основою для розквіту мистецтв періоду Муроматі. Нові ідеали, які відповідали духу військової аристократії, знайшли своє відображення у вченні дзен. Центральним у дзен є визнання духовності людини та її єдності з природою, яка розглядається не як ворожа сила, а як нерозривна частина людського буття. Принцип «пізнаючи світ, пізнаєте самого себе» підкреслює глибокий взаємозв'язок між людиною і природою. У дзен споглядання природи полягає у злитті суб'єкта (людини) та об'єкта (природи), що дозволяє відчувати себе частиною універсального природного порядку.

Аскетизм дзен базується на глибокій повазі до природи, але це не придушення особистості, а відмова від егоїстичного ставлення до світу. Він передбачає простоту, помірність і мужність, що виражаються в інтуїтивному розумінні спорідненості людини з природою у всіх її проявах. Природа, за дзен, має ту ж внутрішню суть, що й людина, і її неможливо осягнути за допомогою логіки чи раціонального мислення. Збагнути цю істину можна лише через інтуїцію, у момент просвітлення, коли розкривається єдність світу та людського

буття [27].

Дзен не заперечує значення інтелекту повністю, але визнає його лише настільки, наскільки він узгоджується з інтуїцією. Вчення дзен використовує образ-символ та образ-знак для поетичного й метафоричного способу мислення, допомагаючи ірраціонально й інтуїтивно досягнути істину. Такий підхід вплинув на формування канону японських садів, які в цей період набули лаконічності та стали концентрованим відображенням світобудови. Елементи саду — рослини, каміння, пісок і вода — у японському садовому мистецтві цінуються не стільки за свою естетичну привабливість, скільки за символічне значення.

Синтоїстська традиція, що ототожнювала простір із божеством, у середньовіччі перетворилася на стійку практику одухотворення архітектурно-просторових форм, наповнюючи їх етнічним та релігійно-філософським змістом. Еволюція просторових концепцій японських садів — від перших композицій періодів Нара та Хейан до канонічних форм епохи Муроматі під впливом дзен-буддизму — була складним і багат шаровим процесом. Ця трансформація поєднувала в собі синтоїстську символіку, естетичні ідеали та філософські принципи, роблячи японські сади унікальним культурним явищем.

Виникнення та оформлення японських садів пов'язують з впливом релігійних переконань, які надавали велике значення природним елементам. Вшанування скель, озер, старих дерев та інших природних об'єктів суттєво вплинуло на структуру, форму та вигляд японського саду. Сакутейкі (Sakuteiki) - найстаріший з японських трактатів про сад, що датується VIII століттям і має доповнення від 1289 року. Він встановлює принципи створення саду на основі канонічних садових проєктів.

Основні умови проєктування визначались так: дизайн саду повинен враховувати особливості рельєфу ділянки, включаючи природний водний потік. Елементи саду можуть імітувати відомі пейзажі та місця; відмінним прикладом є сад Katsura, де відтворено піщану косу Amanohashidate. Дизайн садів повинен враховувати принципи фен-шуй, а також відповідну символіку та коректне розташування елементів. Сади повинні виражати природний дух, відтворюючи

його атмосферу.

Основи створення японських садів формувалися під впливом розвитку японської архітектури та релігійно-філософських концепцій, що властиві японській знаті. Спочатку ці сади були частиною аристократичних резиденцій, але згодом їх почали влаштовувати біля буддистських храмів та осель визначених самураїв. Японський сад, як художній феномен, розвивався в період з X по XII століття, досягаючи свого піка у XV столітті, коли сформулювалися основні норми цього мистецтва [28].

Ця система, насичена релігійною та філософською символікою, відкривала можливості для сприйняття безмежного та вираження його у візуально виразній формі. Мова мистецтва японських садів настільки широка, що залишається ефективною та, практично кажучи, нескінченною протягом багатьох століть. І досі в Японії мистецтво садів існує не тільки як поважні твори минулого, але і як живе творче вираження, що виникає з внутрішніх потреб сучасної людини. Починаючи з XIX століття, японські сади набули популярності серед місцевого населення, ставши невідмінною складовою приватних осель. У XX столітті інтерес до японського садового мистецтва вийшов за межі країни, створення садів у японському стилі стало справжнім трендом серед іноземців, які цінували його естетику, гармонію та філософський зміст. В Європі та Америці зацікавленість японськими садами виникла на рубежі XIX–XX століть. В період загального інтересу до східної культури, японські парки-сади знайшли своє власне місце в сучасному ландшафтному мистецтві. Ці сади включають як невеликі ділянки, влаштовані в японському стилі, так і території розміром у декілька гектарів [29].

Даний стиль ґрунтується на основних засадах східної культури і суттєво відрізняється від логічно-практичної культури західних країн своєю особливою мудрістю, духовністю, чуттєвістю. Його філософія та велична вишуканість пов'язана з релігійно-національними особливостями японського сприйняття навколишнього світу. Традиція японських садів і парків визнана світовою системою створення ландшафтного середовища, і її історія нараховує понад

півтора тисячоліття.

2.3 Відмінності та спільні риси українського та японського підходів до ландшафтного дизайну

Україна та Японія мають різні історичні, природні й культурні умови, що сформували унікальні підходи до мистецтва, архітектури та ландшафтного дизайну. Однак, попри очевидні відмінності, в обох культурах є спільні риси, які демонструють прагнення до гармонії з природою, символізму та духовності.

Ландшафтний підхід в Україні багато в чому залежав від її багатого і різноманітного природного середовища — лісів, степів, річок. Садово-паркове мистецтво в Україні зосереджувалося на створенні великих просторів із пишною рослинністю, що відображало місцевий клімат і багатство природи. В українській культурі переважає синтоїстське (анімістичне) світобачення, що пізніше інтегрувалося з християнством. Ландшафтний дизайн часто відображає етнічні мотиви, де символізм присвячений родючості, циклам природи та зв'язку із землею. Дерева, як дуб і калина, набули особливого символічного значення. Українські сади мають відкритий, просторий характер. Вони орієнтовані на вільний доступ до природного середовища, яке відображає сільськогосподарську традицію. Естетика більше орієнтована на пишність, природність і народний стиль. Ландшафтний дизайн включає великі зелені насадження, квітники та водойми, які символізують багатство природи [30].

Японський підхід обумовлений гірським рельєфом, обмеженими земельними ресурсами та сильними сезонними змінами. Це призвело до створення компактних, інтимних садів, де акцент робиться на мініатюризациї та символічному відображенні природи. Японський підхід ґрунтується на синтоїзмі, дзен-буддизмі та конфуціанстві. Сади створюються як простір для медитації та споглядання. Їх символізм орієнтований на філософські поняття гармонії, швидкоплинності життя та внутрішньої єдності людини й природи. Японські сади, навпаки, компактні та замкнуті. Їх композиції ретельно продумані, щоб створювати ілюзію великого простору навіть на обмеженій

території. Японська естетика мінімалістична, з акцентом на асиметрію, простоту й натуральність. Основними елементами є каміння, вода, мох і карликові дерева.

Японський ландшафтний дизайн вирізняється мінімалізмом і глибокою символікою, де кожен елемент має значення. Наприклад, сухі сади (каресансуї) використовують каміння і пісок, щоб символізувати гори і воду, створюючи простір для медитації. Українські сади, особливо традиційні, часто мають практичну спрямованість: крім декоративних рослин, тут вирощуються овочі, фрукти і трави. Українські сади є не лише місцем для відпочинку, але й джерелом харчових продуктів, що відображає прагматичний підхід.

Вода є важливим елементом у японських садах, де ставки, водоспади та струмки символізують життя і плинність. У японському дизайні навіть є «сухі» сади, де пісок або гравій імітують воду. В українських садах вода рідше є центральним елементом і, зазвичай, представлена у вигляді криниць або природних водойм. В українській традиції вода має практичну цінність, тоді як в японському саду вона стає філософським і символічним елементом. Також в японському ландшафтному дизайні велика увага приділяється сезонним змінам і красі кожної пори року. Особливі види рослин, як-от сакури або клени, висаджують для того, щоб підкреслити цвітіння весною чи осіннє забарвлення. Українські сади також відображають сезонність, але більше через вирощування багаторічних рослин, квітників та плодових дерев, які одночасно слугують для прикраси і для збору урожаю.

Японський сад відображає філософію «вабі-сабі», яка цінує недосконалість, тимчасовість і природну красу. Цей принцип виражається в камінні з мохом, старих деревах, нерівностях ландшафту. Медитації та відпочинку.

В українських садах більше уваги приділяється створенню затишної, доглянутої атмосфери, яка відображає тепло та гостинність родинного дому. У традиційному українському дизайні важлива роль належить елементам, які підкреслюють родинні цінності та зв'язок з домом, як-от квітники перед хатою або куш калини біля воріт [31].

Український і японський підходи до ландшафтного дизайну, незважаючи на культурні та географічні відмінності, поділяють спільну мету — створити гармонійний простір для відпочинку і єднання з природою. Також обидві культури інтегрують утилітарні функції в свої ландшафтні проекти. Проте кожен стиль втілює цю мету по-своєму: японські сади акцентують на мінімалізмі, символізмі та філософському спогляданні, тоді як українські підходи більше зосереджені на практичності, родинних традиціях і тісному зв'язку з життєвими потребами. Обидва стилі можуть навчити глядача цінувати природу та знаходити в ній спокій і натхнення.

2.4 Вплив та соціальне значення японського стилю на дизайн українських парків

Японський стиль ландшафтного дизайну з його глибокою філософією, мінімалізмом і символізмом набув значної популярності у всьому світі, зокрема в Україні. Елементи японських садів все частіше інтегруються в українські парки, створюючи особливі простори для споглядання та відпочинку. Це явище має не лише естетичне, але й соціальне значення, яке відображає сучасні тенденції в урбаністичному дизайні, потребу в гармонії з природою та прагнення до внутрішнього спокою. Японський ландшафтний дизайн зосереджений на мінімалізмі, де кожен елемент має значення і глибоку символіку. В українських парках цей принцип допомагає створити естетично привабливі простори, які не є перевантаженими зайвими деталями. Введення мінімалізму сприяє збереженню природного середовища та формуванню екологічно стійких просторів, де використовуються місцеві рослини і натуральні матеріали. Японський стиль орієнтований на створення умов для медитації та самозаглиблення. У деяких українських парках облаштовують невеликі «дзен-зони», де відвідувачі можуть відпочити від метушні та зосередитися на внутрішньому спокої. Така інтеграція японських принципів дизайну відповідає потребам міських мешканців у зонах тиші та спокою, що допомагає зменшити стрес та покращити якість життя [32].

Вода — це один із центральних елементів японського саду, який символізує життя і постійний рух. В українських парках дедалі частіше використовуються ставки, фонтани та водоспади, оформлені за принципами японського дизайну. Це не лише надає паркам естетичної привабливості, але й сприяє створенню комфортного мікроклімату. Водні елементи, які з'являються в українських парках під впливом японського стилю, забезпечують спокійний відпочинок для відвідувачів, а також допомагають відчутти глибший зв'язок з природою.

Японський ландшафт приділяє велику увагу використанню природних матеріалів, таких як каміння, дерево, бамбук, мох та гравій. У сучасному українському садово-парковому дизайні також зростає тенденція до використання екологічно чистих і природних матеріалів. Ці матеріали дозволяють створити природні форми та композиції, що відповідає філософії природності й простоти. Наприклад, кам'яні доріжки або дерев'яні альтанки, оформлені в японському стилі, додають паркам особливого шарму та органічно вписуються в загальний ландшафт.

Ландшафтний дизайн Японії уникає чіткої симетрії, надаючи перевагу асиметричним і природним формам, які надають простору динамічності та природності. Українські парки також починають більше використовувати асиметричні композиції, що допомагає створити атмосферу природного простору, який змінюється залежно від кута зору відвідувача. Це дозволяє кожному глядачеві по-своєму сприймати парк, відкривати нові деталі та насолоджуватися різними перспективами.

Введення японських елементів в українські парки створює середовища для спокійного відпочинку і роздумів. Міські жителі, особливо в умовах інтенсивного ритму життя, потребують місць, де вони можуть відновити сили, знайти натхнення і провести час наодинці з природою. Японські елементи в парках, такі як сухі сади або зони з камінням та піском, сприяють створенню таких просторів, що допомагають відвідувачам забути про стрес та відчутти зв'язок із природою. Інтеграція японських елементів в українські парки має

велике значення для естетичного виховання. Відвідувачі, зокрема молодь, мають можливість ознайомитися з японськими культурними цінностями та поглибити знання про інші культурні традиції. Це сприяє культурному обміну та розширює світогляд, вчить цінувати гармонію і мінімалізм, які є основою японського садового мистецтва [33].

Японський ландшафт зосереджений на повазі до природи та її збереженні. Впровадження цього стилю в українські парки сприяє формуванню екологічної свідомості у суспільстві. Відвідувачі можуть вчитися взаємодіяти з природою більш уважно і відповідально, цінувати природні ресурси і звертати увагу на екологічні проблеми. Елементи японських садів, такі як натуральні матеріали, використання місцевих рослин та підтримка природного середовища, формують позитивне ставлення до навколишнього середовища.

Японський стиль ландшафтного дизайну стає важливим елементом у сучасних українських парках, не лише надаючи їм естетичної привабливості, але й виконуючи значну соціальну функцію. Використання мінімалізму, водних елементів, асиметрії та природних матеріалів допомагає створити простори, де люди можуть відпочити, знайти спокій і відновити сили. Такі парки стають місцем для культурного обміну та формування екологічної свідомості, що є особливо актуальним у сучасному світі. Інтеграція японських елементів у дизайн українських парків сприяє розвитку нових підходів до ландшафтного мистецтва і покращує якість життя міських жителів [34].

Японський ландшафтний дизайн базується на принципах гармонії з природою, мінімалізму, символізму та створенні простору для медитації і споглядання. Основні елементи, такі як каміння, вода, піщані або гравійні площини, органічно вписуються в композицію саду, відображаючи філософію дзен-буддизму та концепцію «вабі-сабі» — краси у простоті та недосконалості. Ключові принципи, зокрема асиметрія, природність і мінімалізм, підкреслюють ідею, що справжня краса природи лежить у її невимушеності та спокої, а також сприяють створенню місць для внутрішнього спокою і роздумів.

Український і японський ландшафтний дизайн мають як відмінні, так і

спільні риси. Обидва підходи прагнуть до гармонії з природою та використовують символізм. Проте японський дизайн зосереджується на мінімалізмі і медитації, тоді як український стиль поєднує декоративність із практичністю, часто включаючи елементи для господарських потреб. В японських садах акцент робиться на філософському підході до споглядання природи, тоді як українські сади відображають родинні цінності та тісний зв'язок із побутом.

Ландшафтний дизайн японського стилю пройшов довгий історичний шлях, розвиваючись під впливом буддизму, синтоїзму та китайських традицій. Від перших садів періоду Асука, які мали символічне значення, до сучасних стилів японський садівничий дизайн еволюціонував, зберігаючи основні принципи природності, гармонії та мінімалізму. У періоди Хейан, Камакура і Муроматі формувалися основні стилі, такі як «сухий сад» (каресансуй) і сади для чайної церемонії, які стали класичними зразками японського садівництва і досі надихають дизайнерів по всьому світу [35].

Японський ландшафт є багатовимірним мистецтвом, яке поєднує символіку, гармонію з природою і глибоку філософію. Відмінності між українським і японським підходами до ландшафтного дизайну відображають різні культурні цінності та потреби, проте обидва стилі мають спільне прагнення створити простори для відпочинку та єднання з природою. Історичний розвиток японського ландшафтного дизайну сприяв формуванню унікальних стилів, які надихають і сучасних дизайнерів, і звичайних глядачів, втілюючи ідею спокою та вічної краси природи [36].

Висновок до II розділу

Японський ландшафтний дизайн базується на філософії гармонії між природою та людиною, використанні природних матеріалів та символізмі. Принципи асиметрії, глибинної перспективи, балансу природних та штучних елементів, а також акцент на мінімалізмі сприяють створенню простору для споглядання і медитації.

Японські сади розвивалися під впливом буддизму, синтоїзму та китайської культури, поступово трансформуючись у самотутнє мистецтво. Їхня еволюція демонструє глибокий зв'язок з природою, де кожен елемент саду має символічне значення.

Японські сади акцентують увагу на спогляданні та духовності, тоді як українські парки часто зорієнтовані на активний відпочинок і соціальну взаємодію. Водночас обидві традиції цінують гармонійне поєднання природних і рукотворних елементів.

Інтеграція японських принципів у дизайн українських парків сприяє збагаченню культурної спадщини, створенню унікальних просторів для споглядання та відновлення. Такі об'єкти стають символами міжкультурного діалогу та посилюють зв'язок людини з природою, що відповідає сучасним запитам на екологічні та духовні простори.

Узагальнюючи, застосування японського стилю в українських парках є перспективним напрямом, що дозволяє адаптувати світові традиції до локальних умов, створюючи унікальні й гармонійні ландшафти.

РОЗДІЛ ІІІ

ПРОЄКТУВАННЯ ПАРКУ В ЯПОНСЬКОМУ СТИЛІ ТА ЙОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

3.1 Вибір місця та його характеристика

Для проєктування парку в японському стилі необхідно врахувати ряд факторів для створення гармонійного та функціонального простору, який відобразатиме філософію японського ландшафтного дизайну. Вибір місця та його характеристики мають велике значення для успіху проєкту, оскільки це впливатиме на естетичний вигляд, функціональність та вплив парку на навколишнє середовище.

Обрана ділянка знаходиться в с. Олександрівка, Кіровоградської області. Ділянка розташована на окраїні сільської місцевості. Таке розташування сприяє створенню відчуття усамітнення та близькості до природи – важливого аспекту японського стилю. Траса забезпечує легкий доступ до ділянки, що може сприяти популярності парку серед відвідувачів. Однак потрібно врахувати про створення додаткової живої огорожі для зниження впливу шуму та пилу від дороги.

Територія розміщена в ІІ кліматичній зоні з наступними характеристиками:

- Характеристичне значення вітрового тиску – 450 Па;
- Характеристичне значення снігового навантаження – 1400 Па;
- Розрахункова сейсмічність до 6-ти балів.

Рельєф ділянки рівний з незначним падінням відміток поверхні землі в бік. Ділянка має помірний континентальний клімат з холодними зимами та теплим літом. Ці фактори потрібно враховувати при виборі рослин та водних елементів, оскільки традиційні японські рослини можуть бути чутливими до низьких температур.

Якість ґрунту на ділянці також важлива, адже деякі види японських

рослин, як-от азалії, бамбук або карликові сосни, мають специфічні вимоги до ґрунту. У разі потреби ґрунт можна підготувати спеціально для посадки обраних видів рослин або створити окремі ґрунтові зони. Одним із головних завдань буде створення захисної зеленої смуги вздовж траси, яка зменшить шум і захистить парк від викидів пилу. Так, як ділянка знаходиться на придорожній зоні. Японський парк може стати точкою приваблення туристів, що сприятиме розвитку місцевого бізнесу. Відвідувачі матимуть можливість дізнатися більше про японське садове мистецтво і відкрити для себе нові культурні цінності.

Ділянка на окраїні села є потенційно привабливим місцем для створення японського парку, якщо врахувати особливості клімату, ландшафту та потреби місцевих жителів.

3.2 Основні елементи дизайну

Японські парки та сади є унікальним зразком ландшафтного мистецтва, яке об'єднує природу, філософію та естетику. Їх дизайн спрямований на створення гармонійного простору, що стимулює споглядання, медитацію та духовне збагачення. Кожен елемент японського саду має глибокий символізм і вписується у філософські концепції дзен-буддизму, синтоїзму та конфуціанства.

Парк, у якому кожен елемент гармонійно поєднується із природою, створюючи простір для відпочинку, натхнення та взаємодії. Кожна деталь парку виконує свою роль і має конкретне призначення, яке водночас є практичним, естетичним та символічним [37].

Зелені насадження є основою будь-якого парку. Великі дерева дарують затишок і тінь, створюють прохолоду в спекотні дні та очищують повітря, затримуючи пил і поглинаючи шкідливі речовини. Кущі й квітники додають кольорових акцентів, приваблюють погляди відвідувачів і формують тематичні зони, наприклад, сад троянд чи куточок із місцевою флорою. Газони — це не лише візуально приємна частина парку, а й відкритий простір для пікніків, дитячих ігор чи відпочинку на траві. Рослини різних видів обираються так, щоб створити гармонію форм і кольорів протягом усього року, адже зміна сезонів

додає парку динамічності та нових емоцій [38].

Вода є ще одним важливим елементом дизайну. Ставки й озера, віддзеркалюючи небо та навколишню зелень, дарують відчуття спокою. Біля водойм часто можна побачити качок чи лебедів, що додають місцю життя. Фонтани стають центральними декоративними елементами, привертаючи увагу відвідувачів своїми формами та звуками, що сприяють розслабленню. Водоспади й струмки, додають динаміки й природності, створюючи атмосферу дикої природи навіть у межах міста.

Альтанки та павільйони служать місцями для відпочинку, де можна сховатися від дощу чи спеки. Вони також стають просторами для проведення заходів чи просто тихого споглядання природи. Містки через чи ставки додають романтики й зручності для пересування, а тераси чи оглядові майданчики відкривають чудові краєвиди, даруючи відвідувачам можливість побачити парк із різних ракурсів [39].

Доріжки є основними маршрутами, які пов'язують різні частини парку. Прогулянкові стежки, викладені гравієм, плиткою чи натуральним каменем, ведуть до ключових об'єктів — фонтанів, альтанок чи квітників. Декоративні стежки з мальовничими вигинами додають чарівності і приводять до затишних куточків, де можна усамітнитися.

Не менш важливими є місця для пасивного відпочинку. Лавки розташовують уздовж доріжок, у тіні дерев або біля водойм, забезпечуючи зручність для тих, хто хоче перепочити чи поспілкуватися. Розміщення у віддалених куточках парку створюють простір для релаксації та медитації.

У вечірній час парк оживає завдяки освітленню. Ліхтарі вздовж доріжок забезпечують безпеку й комфорт, тоді як декоративне підсвічування дерев, скульптур чи водних об'єктів створює магічну атмосферу, яка приваблює відвідувачів навіть у темний час доби [40].

Кожен елемент парку — від рослини до архітектурної споруди — виконує свою роль у створенні гармонійного, функціонального й привабливого середовища. Вони не тільки відповідають естетичним вимогам, але й

задовольняють практичні потреби відвідувачів, забезпечуючи простір для спілкування, роздумів, активного дозвілля та відновлення сил. У результаті парк стає не просто місцем для прогулянок, а живим організмом, що надихає і дарує відчуття єднання з природою [41].

Основні елементи дизайну саду:

- Каміні — вважаються основою композиції японського саду. Вони символізують гори, острови або тварин. Розташовуються асиметрично, створюючи природний вигляд і гармонію. Найчастіше їх групують у трійки, п'ятірки або сімки. Відображають стабільність, постійність і непохитність у природі.
- Вода — ключовий елемент, який символізує життя, рух і очищення. Ставки та струмки відображають океан, річки чи озера. Можуть бути будь-яких форм. Водоспади символізують потоки енергії та динаміку життя. У «сухих садах» воду замінюють гравієм, на якому за допомогою граблів створюють хвилеподібні візерунки.
- Містки — з'єднують різні частини саду, створюючи плавні переходи між просторами. Найчастіше використовують дерево, камінь або бамбук. Вони уособлюють шлях до духовного просвітлення чи перехід до іншого світу.
- Рослинність — додає кольору, текстури та відображає зміну пір року. Особлива увага приділяється основним видам. Сакура символізує швидкоплинність життя. Бамбук уособлює стійкість і гнучкість. Мох символізує вічність і плин часу. Клени завдяки своєму червоному листю асоціюються з осінню.
- Ліхтарі — додають саду декоративності та служать символом освітлення духовного шляху. Найчастіше вони виготовляються з каменю. Розміщуються уздовж доріжок, біля мостів чи водойм [42].
- Доріжки — ведуть до центрів медитації чи чайного будиночка. Викладаються з каменів, гравію чи плиток, що імітують природний вигляд. Доріжки допомагають поступово зануритися в атмосферу саду.
- Чайний будиночок і павільйони — це архітектурні елементи, які є місцем

для медитації або проведення чайної церемонії. Зазвичай розташовуються так, щоб відкривати вид на ключові композиції саду.

- Гравій і пісок — у сухих садах гравій і пісок замінюють воду. За допомогою граблів створюються хвилеподібні візерунки, що символізують течію води.

- Огорожі та паркани — відокремлюють сад від зовнішнього світу, створюючи відчуття усамітнення. Використовується бамбук, дерево чи камінь.

Дизайн парків у японському стилі є гармонійним поєднанням природних і архітектурних елементів, що відображають глибокі символічні та філософські ідеї. Основна мета такого простору — створити умови для внутрішнього спокою, медитації та злиття з природою. Кожна деталь, від каменів до рослинності, відіграє свою роль у досягненні цієї гармонії [43].

3.3 Адаптація японських елементів у проєктуванні українського паркового об'єкту

Японські сади відомі своїм філософським підґрунтям: кожен елемент — камінь, вода, рослинність — має глибоке значення. Адаптація в українських умовах передбачає збереження цього символізму, але з використанням доступних матеріалів та місцевих рослин. Наприклад, ставок може символізувати спокій, а каміння — стабільність, але замість традиційного бамбука використовуються місцеві рослини, такі як очерет чи верба [44].

Японські ландшафти уникають симетрії, прагнучи до природності. В українському контексті цей принцип зберігається, але акцент робиться на гармонійному впровадженні японських мотивів у локальний ландшафт. Це можуть бути нерівномірно розташовані каміння вздовж водойм або асиметричні алеї з декоративних дерев. Через відмінності клімату деякі традиційні японські рослини можуть бути замінені місцевими аналогами.

Сад каменів, або каресансуй, є одним із ключових елементів японського ландшафту. В українських парках його можна адаптувати, використовуючи гравій або дрібний камінь місцевих кар'єрів. Каміння різної форми

розташовують у композиціях, які символізують гори чи острови. Це може бути центральною частиною парку, що слугує місцем для медитації та споглядання.

Вода — невід’ємна частина японських садів, яка символізує життя й рух. В українських умовах водойми можуть бути представлені ставками, декоративними струмками чи фонтанами. Струмки з кам’яними берегами та декоративними містками гармонійно поєднують японський стиль із природним ландшафтом України.

Дерев’яні або кам’яні містки додають атмосферності парку, поєднуючи різні його зони. В українських парках часто використовуються матеріали, які є доступними локально: дуб, сосна, сланець або граніт. Декоративні доріжки можуть бути викладені плиткою чи гравієм із хвилеподібними вигинами, що нагадують японські мотиви [45].

Окрім заміни японських рослин на місцеві аналоги, в парках створюють композиції, які нагадують японські сади. Це можуть бути алеї з декоративних дерев, зокрема сакур, магнолій чи кленів, або групи хвойних рослин, як-от сосни чи ялівці, які підстригають для створення стилізованого вигляду.

Кам’яні або дерев’яні ліхтарі додають автентичності японським зонам у парках. Вони розташовуються вздовж доріжок, поблизу водойм чи в місцях для відпочинку. Чайні павільйони можуть бути адаптовані як місця для відпочинку або культурних заходів.

Японський стиль додає паркам унікального вигляду, що приваблює туристів і місцевих жителів. Елементи, такі як сад каменів чи водні об’єкти, створюють атмосферу спокою та гармонії. Адаптація японського стилю сприяє популяризації міжнародних культурних традицій. Японські зони можуть використовуватися як місця для відпочинку, медитації, навчання, фотозон чи проведення культурних заходів [46].

Адаптація японських елементів у проектуванні українських парків дозволяє створювати унікальні ландшафти, які поєднують символізм і естетику японської культури з природними особливостями України. Використання місцевих матеріалів і рослин забезпечує довговічність проєктів, а інтеграція

філософських ідей японського стилю сприяє розвитку гармонійних і багатофункціональних просторів для відпочинку та натхнення [47].

Тема японського саду-парку, що охоплює широкий спектр можливих напрямів дослідження, постійно вивчається у наукових працях. Це поле обговорюється представниками кількох наукових галузей, таких як біологія, культурологія, мистецтвознавство та архітектурний дизайн.

Дослідження рослинного складу японських садів та їхньої адаптації до нетипового для них клімату дійсно визначає стилістику організації ландшафту. Опираючись на низку досліджень, в яких вивчали специфіку рослин та їх розміщення за японською традицією з урахуванням кліматичних умов у наших широтах, було розроблено ряд планувальних схем, що відповідають нормам японського парку. Відбір рослин пов'язаний з естетикою саду, де основний тон визначається зеленим кольором [48].

При висадженні дерев віддається перевага вічнозеленим видам. Особлива увага приділяється сосні, яка є улюбленою рослиною і символізує довговічність. Рід Сосна (*Pinus L.*) - найбільший серед соснових родин, який налічує понад 100 видів. У флорі України відомі 4 види та кілька різновидів.

В культурі України зареєстровано 13 видів та 5 різновидів, а також садово-декоративних форм. Назва роду *Pinus* походить з кельтського (*pin* – скеля), що підкреслює особливу здатність сосни рости на скелястих ґрунтах, скелях. Є інше припущення, що так зване слово "сосна" має фінське походження, від "сосе" – "болото", оскільки часто росте на низьких ділянках. Образ сосни, як і багатьох інших деревно-чагарникових рослин, знайшов широке застосування у світовій культурі та мистецтві. Особливого символічного значення сосна набула в культурі східних народів, зокрема в Японії, де вона стала важливим елементом садово-паркового мистецтва. Саме в цій традиції, сповненій глибокого символізму, сосна посіла чільне місце, сприяючи формуванню унікального напрямку — “Японські сади”, які є втіленням гармонії, природної краси та філософії життя.

У Китаї та країнах Індокитаю, таких як Корея та Гонконг, сосну вважають

магічним деревом, яке приносить щастя й відганяє нещастя. В Японії символіка сосни пов'язана з довголіттям. Японська культура славиться своєю здатністю до використання різноманітних форм, що робить її надзвичайно цінною спадщиною сходу і виділяє серед інших культур. Особливості японського садово-паркового мистецтва, як і інших його жанрів, суттєво відображаються у наступних аспектах: типологічність, традиційність, символізм, образне трактування природи, зв'язок з живописом, канонізація композиційних прийомів з використанням паркових компонентів, таких як каміння, вода, рослинність та споруди [49].

У японських садах особливу увагу приділяють хвойним та широколистяним деревам. Однак, що могло б бути складного у створенні такого парку в Україні? Щоб сформувати сад за японським стилем потрібно опиратись на принципи його створення, а за їх дотриманням є обов'язковим використання рослинності, які не пристосовані до наших кліматичних умов. Однак завдяки проробленій роботі науковців, дослідженню рослин, виведення селекціонерами гібридів хвойних адаптованих до нашої місцевості стало можливим формування таких садів на території України. Також неодмінно має бути присутнім бамбук та різні злаки, які своєю скромністю додають гармонії до загального вигляду. Злаки також набули поширеного значення в наших широтах.

До листяних рослин належать айва, слива, сакура, азалія, камелія, магнолія, японські верби та червоні клени. Серед них магнолії вирізняються своїм статусом одних із найдавніших квіткових рослин на планеті. Вони привертають увагу людей вже кілька століть завдяки своїм великим і ефектним квітам, незвичайному листю та яскраво забарвленим плодам. Хоча магнолії переважно є деревами, деякі види мають форму кущів. Їхні листки, зазвичай почергові та прості, мають цілі краї, загострення або виїмки на верхівці, а іноді лопатеву форму. У деяких видів, як-от магнолії крупнолистої (*Magnolia macrophylla*), листя може досягати метра в довжину. У період весняного цвітіння магнолія захоплює своєю витонченістю, що відповідає принципам японського стилю. Після цвітіння вона вкривається яскраво-зеленим листям, поступаючись

місцем для рододендронів, які продовжують весняний цикл цвітіння. Разом із магнолією сакура створює ефект рожевих хмар у саду, а слідом за ними розквітають насичено-рожеві азалії, додаючи яскравих акцентів і підтримуючи гармонію сезонних змін.

Азалії належать до роду рододендронових і вирізняються складністю процесу інтродукції, який зайняв тривалий час. Зимостійкість цих рослин досліджували за допомогою фенологічного аналізу. Щорічно у травні–червні ступінь пошкодження рослин оцінювали за семибальною шкалою з урахуванням модифікацій І.Є. Ботяновського: I – рослина не пошкоджена; II – пошкодження квіткових бруньок у листопадних, напіввічнозелених і вічнозелених рослин або пошкодження листків у вічнозелених; III – підмерзання кінців однорічних пагонів; IV – повне замерзання однорічних пагонів; V – пошкодження однотрирічних пагонів; VI – замерзання крони до рівня снігового покриву; VII – повне вимерзання рослини. За тривалістю життя листків рослини поділяються на три категорії: вічнозелені, напіввічнозелені та листопадні. Було встановлено, що вічнозелені азалії зберігають листя понад 12 місяців, напіввічнозелені – до 11–12 місяців, а листопадні – близько 6–7 місяців.

У напіввічнозелених рослин існують дві спеціалізовані генерації листків — літні й зимові, які змінюють одна одну протягом року. Ці рослини поділяються на дві групи: типові (справжні) та факультативні. До типових належать *Rh. ledebourii* Pojark., *Rh. micranthum* Turcz., *Rh. sichotense* Pojark., а до факультативних — *Rh. dauricum* L., *Rh. yedoense* Maxim., *Rh. yedoense* Maxim. var. *poukhanense* (Lidl.) Nakai, *Rh. 'Labe'*.

У типової групи більшість листків на однорічних пагонах опадає, тоді як решта зберігається до появи нових, що забезпечує відсутність періоду повного безлистя. У роки зі сприятливими умовами зимівлі більша частина листя може залишатися на рослинах.

Факультативні види зазвичай втрачають усі або майже всі листки пізно восени, а нове листя з'являється навесні. Однак за м'яких зим значна частина листя може зберігатися, тому період безлистя в цих видів є коротким або взагалі

не спостерігається. Група листопадних рододендронів віком 12–15 років, представлена 16 видами з Північної Америки, Далекого Сходу та Європи, демонструє високу зимостійкість (бал I) у західних регіонах України. Виняток становлять *Rh. occidentale* (Torr. et A. Gray) Gray та *Rh. reticulatum* D. Don ex G. Don.f., які мають зимостійкість на рівні балу I (II). У цих листопадних видів листя поточного сезону опадає восени, а період безлистя триває 6–7 місяців.

Дослідження тривалості життя листків 75 видів роду *Rhododendron* L., введених у західних регіонах України, свідчить про значну варіацію цього показника, що залежить від екологічних умов та особливостей росту рослин. У вічнозелених видів листя зберігається протягом кількох сезонів, витримуючи як теплі, так і холодні періоди.

У холодний період продихи на нижньому боці листків залишаються внутрішньою частиною трубочки, що забезпечує їх захист від холодних вітрів і сприяє зниженню транспірації. Для підготовки рододендронів до зимових умов пізньої осені рекомендується провести рясний полив, щоб наситити клітини рослин водою перед сильними морозами. Дослідження показало, що більшість вивчених таксонів рододендронів (73,2%) виявили високу зимостійкість із оцінками I або II. З них 21,3% становлять листопадні, 9,3% — напіввічнозелені, а 42,6% — вічнозелені види. Решта (26,8%) мають середню зимостійкість, що потребує додаткових заходів захисту у суворих кліматичних умовах [50].

Влітку дерева втрачають свої квіти, але опалі пелюстки вкривають поверхню невеликого ставка, створюючи витончені візерунки, які відображають гілки на тлі нічного неба під сяйвом повного місяця. У цей період особливо виділяється барбарис Тунберга, відомий також як японський барбарис. Його численні різнобарвні сорти досягають максимуму своєї декоративності влітку, коли набувають найяскравіших кольорів.

Важливим елементом садового простору є також верба, яка вважається одним із найефектніших дерев у ландшафтному дизайні. У природі існує понад 600 видів верб, багато з яких успішно вирощуються в приватних садах. Завдяки роботі селекціонерів було виведено безліч сортів, які можуть бути не тільки

деревами, але й кущами чи компактними рослинами. За допомогою правильної обрізки вербі можна надати різноманітних форм, що робить її ідеальною для вирощування та формуванні топіара, додаючи гармонії та вишуканості будь-якому саду чи парку.

У традиційному ландшафтному дизайні верба часто використовується як жива огорожа. Її висока декоративність обумовлена розкішною кроною, форма якої може варіюватися залежно від сорту. Сорти з кулястою кроною особливо виділяються своїми декоративними характеристиками. Особливо привабливими є видовжені суцвіття у формі сережок, які додають дереву витонченості. Водночас крони та листя також мають значний декоративний потенціал. Крони можуть бути плакучими, пірамідальними або розлогими, що дозволяє створювати різноманітні композиції. Листя та пагони верби здатні мати різноманітні відтінки й кольори, що ще більше підкреслює її естетичну цінність у ландшафтному дизайні [51].

Восени квітучі рослини поступаються місцем неймовірно яскравим японським кленам, чиє листя нагадує полум'я багаття. Ці екзотичні дерева швидко адаптувалися до місцевих умов, проте перед посадкою важливо врахувати кілька вимог. Японські клени потребують добре дренованого ґрунту з підвищеною кислотністю. У культурі цей клен є символом вічності, величчя, знань, життєвої мудрості та тактовності.

При плануванні саду враховується принцип сезонної зміни акцентів: у кожний період увага зосереджується на найбільш виразній рослині, яка досягає свого піку декоративності. В цей час інші рослини залишаються фоновими, не відволікаючи увагу, але водночас зберігаючи свою красу. Такий підхід дозволяє насолоджуватися гармонійною зміною сезонів і виділяє ключові декоративні елементи саду [52].

3.4 Підбір рослин для українського клімату з урахуванням японських стилістичних вимог

Створення парку японського стилю в українському кліматі вимагає

ретельного підбору рослин, які не лише відповідають естетичним вимогам японського стилю, але й здатні витримувати місцеві погодні умови. Оскільки традиційні японські рослини можуть бути чутливими до морозів. Доцільно обирати види та сорти, адаптовані до українського клімату.

З листяних дерев можна обирати українські аналоги, також вже є безліч адаптованих видів та сортів притаманних японському стилю.

Вишня повстяна — це вид морозостійкої вишні може замінити сакуру, символізуючи чистоту та благополуччя. Витримує морози до -45°C , а восени листя набуває рожево-червоного забарвлення. Також можливе вирощування сакури в українському кліматі завдяки наявності морозостійких сортів, адаптованих до місцевих умов.

Сакура в японському стилі має глибокий символічний зміст. Вона є символом краси та швидкоплинності життя. До найпопулярніших сортів сакури, які добре себе зарекомендували в Україні відносяться:

- Сакура дрібнопильчаста «Канзан» — це один із найпопулярніших сортів сакури в Україні. Дерево досягає висоти 4–5 метрів, має лійкоподібну крону з гілками, що ростуть під гострим кутом вгору. Має пухкі махрові квіти діаметром до 6 см. Зібрані в яскраво-рожеві суцвіття по 5-7 квіточок. Квітує навесні, переважно з кінця квітня й до середини травня.
- Сакура дрібнопильчаста «Роял Бургунді» має червонувато-пурпурове забарвлення листя та махрові ніжно-рожеві квіти. Дерево досягає висоти 4–5 метрів, має симетричну крону. Морозостійкий сорт, добре адаптований до українського клімату.
- Сакура дрібнопильчаста «Аmanoгава» має вузьку колоноподібну крону, що робить її ідеальною для невеликих садів. Квітки світло-рожеві, запашні, з'являються в травні. Дерево досягає висоти 4–6 метрів.
- Сакура «Кіку Шідаре» має плакучу форму з махровими рожевими квітками. Досягає висоти 3–4 метрів, гілки звисають до землі, створюючи ефект водоспаду. Цвіте в квітні–травні.

– Сакура залозиста «Альба Плена» кущової форми з білими махровими квітками. Досягає висоти 1,5–2 метрів, цвіт з’являється в травні. Підходить для створення живоплотів та формування групових насаджень [53].

Ці сорти сакури найвдаліші для висадки на обраній ділянці. Вони підходять за морозостійкістю, тутешнім ґрунтом, мікрокліматом ділянки. Також саджанці зазначених вище сортів доступні в багатьох українських розсадниках та інтернет-магазинах, що спеціалізуються на декоративних рослинах.

Мигдаль степовий — це декоративний кущ із ніжно-рожевими квітами, він гармонійно вписується в концепцію японського садового мистецтва. Завдяки своїй адаптованості до українського клімату, цей вид може стати чудовою альтернативою традиційним японським сакурам у створенні парку в японському стилі. Мигдаль зацвітає навесні, відповідаючи символіці початку нового циклу, відродження та надії, характерній для японської культури. Ніжно-рожеві квіти створюють витончену атмосферу, яка нагадує цвітіння сакури. Компактна форма куща та яскраві квіти гармонійно доповнюватимуть інші елементи японського парку. У композиціях мигдаль можна висаджувати біля водойм, доріжок, на передньому плані міксбордерів. Як і сакура, мигдаль символізує крихкість і красу життя, що відповідає філософії гармонії та споглядання, властивій японському ландшафтному стилю. Невибагливість до ґрунту, морозостійкість, посухостійкість, робить його ідеальним для вирощування в українських парках [54].

Слива займає важливе місце в японському ландшафтному дизайні та культурі. Це дерево символізує весну, витривалість і відродження, адже воно цвіте раніше за сакуру, часто ще взимку. Її використання у японських садах поєднує естетику та філософію гармонії з природою. У японській культурі сливу асоціюють із витривалістю та силою духу, адже вона може цвісти навіть у суворих зимових умовах. Її квітка вважається символом чистоти та оновлення. У буддизмі квітуча слива уособлює духовне прояснення, гармонію між людиною і природою. Крона часто піддається формуванню для підкреслення природної асиметрії. Замість японської сливи «*Prunus mume*» для українського клімату

можуть використовуватися морозостійкі види, такі як слива уссурійська «*Prunus ussuriensis*» або слива домашня «*Prunus domestica*».

Слива в японському ландшафтному дизайні — це не лише декоративний елемент, також важливий культурний символ, який підкреслює ідеї гармонії, витривалості та краси природи. В українських умовах сливу можна використовувати як акцентну рослину в парках і садах японського стилю, забезпечуючи належний догляд і вибір адаптованих сортів. Також є ще один цікавий сорт сливи.

Слива «Пісарді» (*Prunus cerasifera Pissardii*) — це декоративний сорт аличі, який привертає увагу своєю красою та простотою у догляді. Дерево або кущ, що досягає висоти до 6 метрів, активно використовується в озелененні завдяки своїм яскравим декоративним властивостям. Її темно-пурпурове листя зберігає насичений колір протягом усього сезону. Навесні з'являються ніжно-рожеві або білі квіти, які створюють ефектний контраст із темним листям, а в серпні-вересні дозрівають невеликі, темно-червоні їстівні плоди. Слива чудово підходить для одиночних посадок, створення живоплотів або акцентних композицій у садах. Вона гармонійно вписується в парки японського стилю, додаючи виразності та підкреслюючи сезонні зміни. Ця рослина стійка до посухи та морозів, адаптована до українського клімату, і хоч невибаглива до ґрунтів, найкраще розвивається на добре дренованих ділянках. Слива «Пісарді» є універсальною декоративною рослиною, ідеальною для створення стильних і гармонійних ландшафтних рішень [55].

Декоративна яблуня «*Malus spp*» — одна з найпопулярніших рослин у ландшафтному дизайні завдяки своїй універсальності компактному розміру та тривалому періоду декоративності. Серед найбільш виразних сортів виділяються: сорт «*Adirondack*» та «*Gorgeous*», які надають саду особливої естетичності. Сорт «*Adirondack*» має насичені пурпурно-рожеві бутони, які розквітаючи стають білими, створюючи яскравий контраст у період цвітіння. Колоноподібна форма цього дерева робить його ідеальним вибором для невеликих садів алей або акцентних композицій. Яскраво-червоні дрібні плоди

залишаються на гілках до зими, додаючи кольору навіть у холодний сезон. Період цвітіння триває з травня по червень, коли дерево вкривається квітами, створюючи ефект пишної квіткової хмари.

Сорт «Gorgeous» відрізняється насичено-рожевими бутонами, які розкриваються в ніжно-білі квіти, створюючи м'який і гармонійний перехід кольорів. Розлога крона з густою зеленню зберігає декоративність навіть після завершення цвітіння. Жовто-червоні декоративні плоди залишаються на дереві до пізньої осені, додаючи саду барвистості. Цвітіння починається ранньою весною, оживляючи сад після зимової сплячки [56].

Ці сорти гармонійно поєднують ефектне цвітіння, декоративну текстуру листя та яскраві плоди. Це робить їх універсальними для різних стилів садів, зокрема японського. Їхня здатність створювати ефектні акценти та яскраві композиції робить їх ідеальними для сольних посадок, створення живоплотів або групових композицій.

У формуванні парку також повинні бути задіяні хвойні дерева та чагарники. Хвойні рослини відіграють важливу роль у формуванні парків завдяки своїй вічнозеленості, декоративності та універсальності. Вони створюють структуру ландшафту, забезпечують привабливість простору протягом усього року та слугують фоном для інших рослин. Хвойні використовуються для розмежування зон, створення живоплотів, акцентних композицій і захисних смуг. Їхні різноманітні форми та розміри дозволяють реалізувати різні дизайнерські стилі, додаючи парку гармонії, затишку й естетичної завершеності.

Сосна гірська (*Pinus mugo*) — це компактний і невибагливий хвойний чагарник або дерево, популярний у ландшафтному дизайні. Висота залежить від сорту й варіюється від 1 до 5 метрів. Вона має густу крону, темно-зелену хвою та декоративні шишки. Сосна гірська стійка до морозів, посухи й забрудненого повітря, добре росте на будь-яких ґрунтах, навіть бідних чи піщаних. Використовується для альпінаріїв, живоплотів, змішаних композицій і закріплення схилів. Її компактність і витривалість роблять її універсальною для

будь-якого типу парків і садів. В японському стилі сосна символізує довголіття та стійкість [57].

Нівакі із сосни гірської — це декоративно сформоване дерево, яке відтворює стиль японського садового мистецтва. Завдяки своїй компактній формі, гнучким гілкам і густій хвої сосна гірська ідеально підходить для створення нівакі. Вона формується обрізкою для надання їй шароподібної або багатоярусної форми, символізуючи природний пейзаж у мініатюрі. Така рослина надасть парку японського стилю, гармонійно вписуючись у кам'янисті композиції, альпінарії та як солітер [58].

Ялівець «Blue Chip» (*Juniperus horizontalis* «Blue Chip») — популярний ґрунтопокривний сорт, що вирізняється елегантним сріблясто-блакитним забарвленням хвої. Його висота досягає 20–30 см, а ширина — 1,5–2 м, утворюючи густий і декоративний зелений килим. Луската хвоя м'яка на дотик, взимку набуває ніжного фіолетового відтінку, додаючи рослині особливого шарму. Завдяки повільному росту «Blue Chip» чудово підходить для створення декоративних ландшафтних композицій [59].

Його часто використовують для озеленення схилів, альпінариїв, рокаріїв, бордюрів та контейнерів. Він добре виглядає вздовж садових доріжок або як заповнення відкритих ділянок у саду. Цей сорт морозостійкий, невибагливий до типу ґрунту, стійкий до посухи та добре адаптується до міських умов, що робить його універсальним вибором для ландшафтного дизайну.

Ялівець «Old Gold» (*Juniperus chinensis* 'Old Gold') — декоративний кущ із повільним темпом росту, висота якого варіюється від 0,5 до 1 м, а ширина досягає 1,5–2 м. Його хвоя має насичений золотисто-зелений відтінок, який стає особливо виразним у літні місяці. Гілки густо розташовані, утворюючи компактну напіврозлогу крону, що зберігає свою привабливість протягом усього року, включно з зимовим періодом.

Цей сорт ялівцю ідеально підходить для різноманітних дизайнерських рішень: його висаджують як окремий акцент (солітер), у групових композиціях, живоплотах або для прикрашання альпінариїв. Завдяки своїй витонченій формі,

«Old Gold» гармонійно доповнює японські сади. Кущ невибагливий до умов вирощування, легко переносить обрізку, стійкий до посухи та здатний адаптуватися до помірно забрудненого повітря, що робить його універсальним і практичним вибором для ландшафтного дизайну [60].

Ялівець «Mint Julep» (*Juniperus chinensis* 'Mint Julep') — швидкорослий розлогий сорт, який виростає до 1–1,5 м у висоту і 2–3 м у ширину. Його яскраво-зелена хвоя з м'ятним відтінком зберігає свіжість кольору протягом усього року. Густа розгалужена крона утворює широку, хвилеподібну форму, надаючи рослині декоративності. Завдяки швидкому зростанню цей сорт вигідно виділяється серед інших декоративних ялівців.

«Mint Julep» чудово підходить для створення низьких живоплотів, бордюрів і великих групових композицій, а також гармонійно поєднується з квітучими чагарниками та деревами. Завдяки своїй розлогості він ідеальний для озеленення великих ділянок. Ялівець цього сорту невибагливий у догляді, стійкий до посухи, сильного вітру та морозів, а також легко адаптується до різноманітних ґрунтів і міських умов, що робить його практичним і універсальним вибором для ландшафтного дизайну [61].

Гімалайський кедр (*Cedrus deodara*) — це вічнозелене хвойне дерево, що походить з Гімалаїв. У природному середовищі воно може досягати до 50 м заввишки, тоді як у культурі виростає до 20–25 м. Дерево має широку конусоподібну крону, м'яку сріблясто-зелену хвою і декоративні шишки. Для успішного росту потребує сонячного місця, добре дренованого ґрунту та захисту від сильних морозів у молодому віці. Гімалайський кедр широко застосовується як солітер, у групових посадках і для озеленення великих парків. Він символізує силу, велич і довголіття, а також сприяє створенню здорового мікроклімату завдяки виділенню фітонцидів [62].

Ялиця бальзамічна (*Abies balsamea*) — вічнозелене хвойне дерево, яке походить із північних регіонів Північної Америки. У природному середовищі досягає висоти 15–25 метрів, формуючи струнку, вузьку конусоподібну крону, яка зберігає свою правильну форму навіть у зрілому віці. Її темно-зелена хвоя

коротка, м'яка, із характерним приємним ароматом, що робить дерево надзвичайно декоративним. Шишки циліндричні, розташовані вертикально на гілках, додаючи рослині витонченості.

Ялиця бальзамічна вирізняється високою морозостійкістю, що дозволяє їй рости в суворих кліматичних умовах, а також здатністю адаптуватися до затінених ділянок. Вона невибаглива до типу ґрунту, але віддає перевагу добре дренованим, помірно вологим субстратам. Завдяки своїм декоративним властивостям широко використовується в озелененні парків, садів, скверів та як жива огорожа. Це дерево поєднує красу, практичність і здатність створювати унікальну атмосферу завдяки своєму аромату та естетиці [63].

Кипарис нутканський «Пендула» — це вишукане вічнозелене хвойне дерево, що вирізняється своєю плакучою формою крони. Його витончені пониклі гілки надають рослині особливого декоративного шарму, роблячи її ефектним акцентом у будь-якому ландшафті. У зрілому віці дерево досягає висоти 10–15 м, з діаметром крони 2–4 м, що дозволяє використовувати його для створення вертикальних композицій. Хвоя густо розташована, темно-зелена, із характерним сріблястим відтінком, який додає дереву благородного вигляду.

Цей сорт кипариса добре переносить низькі температури, демонструючи високу морозостійкість, і є невибагливим до умов вирощування. Завдяки своїй витривалості кипарис «Пендула» підходить для вирощування в різних кліматичних умовах, включаючи міські території.

У ландшафтному дизайні кипарис нутканський «Пендула» ідеально використовується в солітерних посадках, де його витончена форма стає центральним декоративним елементом. Він також гармонійно доповнює групові композиції з іншими хвойними та листяними рослинами, додаючи висоти, текстури та динамічності. Ця рослина не лише підкреслює естетику саду чи парку, але й створює відчуття спокою та гармонії завдяки своїй елегантній, природній красі [64].

Тис ягідний — вічнозелений хвойний чагарник. Відзначається густою кроною, м'якою темно-зеленою хвоєю та яскраво-червоними ягодами, які, хоча

і привабливі, є отруйними. Він стійкий до морозів, добре переносить затінок і забруднення міського повітря. Ця рослина невибаглива до ґрунтів, однак для найкращого росту потребує добре дренованого, помірно вологого ґрунту. Тис легко піддається формуванню, що робить його популярним вибором для створення живоплотів, геометричних форм та топіаріїв. Завдяки своїй густій кроні його часто висаджують як солітер або у групових композиціях, а також у поєднанні з іншими декоративними рослинами.

Тис ягідний символізує довголіття, силу та витонченість. Завдяки своїй універсальності, елегантності та невибагливості він є одним із найпопулярніших хвойних для озеленення парків, садів і міських просторів [65].

Криптомерія японська — величне вічнозелене хвойне дерево, яке походить із Японії, де його вважають національним символом. Її густа пірамідальна крона надає дереву елегантного вигляду, а м'яка хвоя, забарвлена в насичений зелений або злегка блакитний відтінок, додає декоративності. Взимку хвоя може змінювати колір на бронзовий, що робить дерево ще привабливішим у холодний сезон. Криптомерія морозостійка і добре переносить помірні кліматичні умови. Найкраще росте на захищених від сильного вітру ділянках із помірним освітленням, хоча може адаптуватися до півтіні.

У ландшафтному дизайні криптомерія японська використовується для створення солітерних композицій, озеленення парків, а також як акцент у групових посадках. Вона ідеально вписується в японські сади завдяки своїй природній красі та символізму, адже в Японії криптомерію асоціюють із довголіттям, гармонією та духовністю. Її висока декоративність, універсальність і здатність зберігати декоративний вигляд протягом усього року роблять її популярним вибором для озеленення приватних і громадських просторів [66].

Туя західна — вічнозелений хвойний чагарник або дерево з густою пірамідальною чи колоноподібною кроною. Морозостійка, невибаглива до ґрунтів, добре переносить обрізку, що робить її універсальною у ландшафтному дизайні. У зимовий час надає парку структурності.

У парках японського стилю туя західна використовується як елемент, що

символізує гармонію та довговічність. Вона доповнює композиції завдяки своїй стриманій декоративності, формує живоплоти, акцентні групи та солітери, створюючи спокійну й урівноважену атмосферу, характерну для японського садового мистецтва [67].

Кипарис горохоплідний «Булевард» — декоративний вічнозелений хвойник, який вирізняється густою, правильною конічною кроною та м'якою сріблясто-блакитною хвоєю, що додає рослині вишуканого вигляду. Взимку хвоя набуває сталевого відтінку, надаючи особливого шарму навіть у холодний сезон. Завдяки своєму повільному росту і компактним розмірам кипарис ідеально підходить для невеликих садів, альпінаріїв і контейнерного озеленення.

Цей сорт не лише прикрашає ландшафт протягом усього року, але й добре адаптується до різних умов вирощування. Його декоративні властивості роблять його ідеальним вибором для акцентних посадок, створення контрастів у композиціях із хвойними та листяними рослинами, а також для японських садів, де він підкреслює гармонію і стриманість стилю [68].

Ясень європейський (*Fraxinus excelsior*) — високе листопадне дерево, яке досягає 30–40 м у висоту, із широкою овальною кроною. Перисто-складне листя надає дереву легкості й ажурності, а плоди-самари залишаються на гілках до зими, додаючи декоративності. Дерево морозостійке, невибагливе, добре росте на родючих, помірно вологих ґрунтах і легко адаптується до умов міського середовища. Завдяки своїй декоративності, довговічності та здатності створювати густу тінь, ясень широко використовується в озелененні парків, алей і просторих садів [69].

Дуб болотяний — декоративне листопадне дерево із симетричною, конічною кроною. Листя глибоко розсічене, восени забарвлюється в яскраво-червоні відтінки, додаючи сезонної виразності. Добре адаптується до вологих і кислих ґрунтів, витримує міські умови. Ідеальний для створення парків, алей і просторих композицій, де служить як акцентна рослина або частина групових посадок, забезпечуючи тінь, текстуру та яскравий осінній колорит.

Символіка дуба відображає силу, стійкість і здатність до адаптації. Завдяки

вмінню зростати у вологих і заболочених ґрунтах, він уособлює витривалість і здолання перешкод. Міцна деревина асоціюється з надійністю, а широка крона, що дає густу тінь, символізує захист і турботу. Яскраве червоне забарвлення листя восени підкреслює його зв'язок із оновленням, життєвою енергією та циклічністю природи. У парках дуб болотяний виступає символом гармонії, стабільності та природної адаптації до змін середовища [70].

Сумах оленерогий — це декоративний листопадний чагарник або невелике дерево, яке досягає висоти 5–8 м. Відрізняється розлогою кроною та перистим листям, що додає рослині екзотичного вигляду. Восени листя набуває яскравих червоних, помаранчевих і жовтих відтінків, створюючи ефектний колірний акцент. Оригінальні суцвіття у формі темно-червоних мітелок залишаються на гілках навіть узимку, зберігаючи декоративність у холодний сезон.

Сумах уособлює яскравість, динаміку та здатність до оновлення. Його насичене осіннє забарвлення асоціюється з життєвою енергією, гармонією та природними циклами змін. Своєю витонченістю й ефектним виглядом сумах є символом природної краси та рівноваги. У ландшафтному дизайні використовується як акцентна рослина, що надає композиціям вишуканості й екзотичності, а також гармонійно доповнює парки в природному або японському стилі [71].

Аронія чорноплідна (чорноплідна горобина) — листопадний чагарник висотою до 3 м із густою кроною. Має темно-зелене листя, яке восени забарвлюється в червоно-помаранчеві відтінки, білі квіти навесні та чорні блискучі ягоди, багаті на вітаміни. Аронія символізує здоров'я, достаток і стійкість завдяки її цілющим властивостям і здатності витримувати несприятливі умови. У ландшафтному дизайні вона асоціюється з гармонією та природним циклом оновлення [72].

Гортензія волотиста «Анабель» — це ефектний декоративний листопадний чагарник, який виростає до 1,5 м у висоту. Вона вирізняється великими кулястими суцвіттями білого або кремового кольору, які тримаються з липня до пізньої осені, поступово змінюючи відтінок у міру цвітіння.

У ландшафтному дизайні «Анабель» є незамінною для формування парків завдяки своїй здатності додавати ніжності та візуального об'єму. Її пишні суцвіття гармонійно поєднуються з іншими декоративними чагарниками й квітами в групових композиціях. Вона чудово підходить для створення квіткових бордюрів, оформлення доріжок і акцентних зон. Гортензія також служить чудовим солітером, підкреслюючи сезонну динаміку саду та надаючи йому легкості й елегантності [73].

Злакові трави у парку японського стилю додають природності, легкості та динаміки. Вони підкреслюють мінімалізм і сезонність, створюючи гармонійний фон для каменів, водойм і дерев. Популярні види злакових трав: міскантус китайський, пенісетуми, імперата циліндрична, осоки. Злаки використовують уздовж стежок, біля водойм або як акцентні елементи. Вони нададуть парку текстурної різноманітності, контрастуючи з важкими елементами ландшафту та забезпечать динамічність, реагуючи на вітер [74].

Висновок III розділу

Проектування японського парку в с. Олександрівка, Кіровоградської області, є перспективним рішенням, яке поєднує унікальну філософію японського ландшафтного дизайну з місцевими природними умовами. Обрана ділянка, розташована на околиці села, створює ідеальні умови для відчуття усамітнення та гармонії з природою. Наявність транспортної доступності робить парк зручним для відвідувачів.

Особливості клімату, рельєфу та ґрунтових характеристик ділянки потребують ретельного вибору рослин, адаптованих до місцевих умов. Це включає підготовку ґрунту для чутливих до температур японських рослин, таких як азалії, карликові сосни. Крім того, рівнинний рельєф із невеликим ухилом сприяє впровадженню водних елементів, які є важливою складовою японського садового мистецтва.

Парк має великий потенціал для залучення туристів і популяризації японської культури, сприяючи розвитку місцевого бізнесу та культурного

обміну. Врахування особливостей клімату, ландшафту та потреб громади забезпечить створення гармонійного та функціонального простору, який стане місцем відпочинку, культурного збагачення та естетичної насолоди.

Проектування парку в японському стилі — це процес створення гармонійного простору, що відображає природну красу, символізм і спокій. Головним принципом є використання природних елементів, таких як каміння, вода та рослинність, для досягнення балансу між людиною і природою. Підбір рослинності відіграє ключову роль, адже кожна рослина несе не лише декоративну, а й символічну функцію.

У процесі підбору рослин враховуються їх естетичні якості, сезонна зміна вигляду та адаптивність до кліматичних умов. Серед основних рослин виділяють сакури, азалії, клени, хвойні дерева, злакові трави та декоративні чагарники. Вони створюють композиції, які змінюються разом із плином сезонів, підкреслюючи динамічність та красу природи.

РОЗДІЛ IV

ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

4.1 Вплив на довкілля

Японські сади та парки мають позитивний вплив на довкілля, і такий парк у Кіровоградській області може відігравати важливу екологічну роль. Ці парки, традиційно засновані на гармонії з природою, можуть сприяти покращенню екологічного балансу в регіоні. Парки мають значний позитивний вплив на довкілля, особливо в урбанізованих районах.

Рослини в парках поглинають вуглекислий газ і виділяють кисень, що покращує якість повітря. Крім того, рослинність затримує пил і шкідливі частинки, зменшуючи рівень забруднення. Парки створюють ефект охолодження, знижуючи температуру в міських районах. Зелені зони поглинають сонячне тепло, запобігаючи перегріванню, що особливо важливо влітку. У парках можуть мешкати різноманітні види рослин і тварин, включаючи птахів, комах та дрібних ссавців. Це створює сприятливе середовище для існування різних видів, сприяючи збереженню біорізноманіття.

Екологічна цінність японського парку полягає у створенні збалансованої екосистеми, яка гармонійно поєднує природні елементи та інфраструктуру для відпочинку. Японські парки, з їхньою філософією гармонії людини з природою, мають екологічні переваги. У японських парках часто висаджують різноманітні види дерев, кущів та водних рослин, що сприяє формуванню середовища для багатьох видів тварин і комах. Використання місцевих та адаптованих рослин дозволяє підтримувати і навіть збільшувати біорізноманіття в міських умовах. Зелені зони японського парку поглинають вуглекислий газ і забруднювальні частинки з повітря, одночасно виділяючи кисень. Ця природна фільтрація

повітря допомагає знижувати рівень забруднення, що особливо ціно в густонаселених районах [75].

Збереження та покращення водного балансу: Вода є центральним елементом японських парків, де використовують ставки, струмки або водоспади. Вони не лише створюють естетичну цінність, але й сприяють збереженню вологи, зниженню ризику ерозії ґрунту та запобіганню швидкому відтоку дощової води. Це допомагає стабілізувати водний баланс і зменшити ризик підтоплення. Рослинність і природні елементи, такі як водойми, допомагають поглинати звукові хвилі, що сприяє зменшенню шуму. Це створює більш спокійне та здорове середовище для відвідувачів парку. Дерев та водойми японського парку допомагають регулювати температуру і вологість повітря. Влітку рослинність надає тінь і сприяє охолодженню, створюючи комфортні умови для відпочинку та знижуючи вплив міського “острову тепла”. Сталий ландшафтний дизайн: Японські парки проектуються з урахуванням принципів сталості. Використання місцевих матеріалів, дбайливий догляд за природними ресурсами та мінімальне втручання в природне середовище знижують екологічне навантаження. Японські парки заохочують людей сприймати красу природи та розуміти її цінність. Це сприяє вихованню екологічної свідомості та відповідальності за навколишнє середовище, що позитивно впливає на суспільство в цілому.

Багато парків мають водойми або ставки, які сприяють акумуляції дощової води. Це допомагає зменшити ризик повеней, а також забезпечує природне очищення води, яке сприяє підтримці місцевих водних ресурсів. Японські парки часто включають різноманітні види рослин, включаючи місцеві та декоративні дерева, кущі, водні рослини. Це створює умови для проживання різних видів комах, птахів та дрібних тварин, що підвищує рівень біорізноманіття. Зелені насадження в японських парках здатні очищати повітря, поглинаючи вуглекислий газ і виділяючи кисень. Це особливо важливо в урбанізованих та промислових регіонах, де якість повітря може бути низькою [76].

Рослини та дерева мають здатність поглинати звукові хвилі, що дозволяє

знижувати рівень шуму в міських районах. Це особливо важливо для зниження негативного впливу на психічне здоров'я та комфорт мешканців. Природні ландшафти у парках допомагають знижувати рівень стресу і покращувати загальне самопочуття. Люди, які відпочивають у зелених зонах, мають кращий психологічний стан і менший рівень тривожності. Парки можуть використовуватися як місця для екологічної освіти та виховання, сприяючи підвищенню обізнаності про важливість охорони природи та сталого розвитку. Завдяки густій рослинності, японські парки можуть знижувати рівень шуму, що особливо важливо поблизу автомобільних доріг або промислових зон.

Естетична та психологічна користь також має не меншу значущість. Парки можуть використовуватися як місця для екологічної освіти та виховання, сприяючи підвищенню обізнаності про важливість охорони природи та сталого розвитку. Японські парки створюють простір для відпочинку й зменшення стресу. Природа і вода, які зазвичай присутні в японських парках, допомагають знизити рівень тривожності, що може позитивно впливати на ментальне здоров'я населення [77].

Парки є важливими природними зонами, які відіграють ключову роль у підтримці екологічного балансу, збагачують міське середовище, створюють комфортні умови для життя і мають тривалий позитивний вплив на здоров'я людей і стан природи. В японських парках часто використовують методи ландшафтного дизайну, що сприяють економії води. Наприклад, штучні водойми можуть акумулювати дощову воду, що знижує навантаження на природні ресурси регіону. Таким чином, японський парк у Кіровоградській області може стати не лише місцем відпочинку для місцевих жителів, але й об'єктом, який сприятиме збереженню навколишнього середовища, покращенню екологічного стану та збагаченню біорізноманіття в регіоні.

4.2 Соціальна значущість парку

Соціальна значущість парку полягає у створенні громадського простору, який сприяє фізичному, психічному та соціальному благополуччю людей. Парки

надають можливість відпочинку та рекреації для людей будь-якого віку. Вони пропонують місця для прогулянок, занять спортом, проведення пікніків, зустрічей з друзями та сімейних заходів, що покращує якість життя та сприяє здоровому способу життя. Покращення психічного здоров'я: Природа в парках сприяє зниженню рівня стресу, тривожності та покращенню емоційного стану. Дослідження показують, що перебування в зелених зонах позитивно впливає на психічне здоров'я, допомагає зменшити депресивні настрої та загальне нервово напруження. Парки є громадськими місцями, де люди різного віку та соціального статусу можуть зустрічатися, спілкуватися та будувати соціальні зв'язки. Це сприяє зміцненню соціальної згуртованості, полегшує знайомства та підтримує відчуття приналежності до спільноти.

Парки часто використовуються для проведення концертів, фестивалів, виставок, лекцій та інших заходів, що збагачують культурне життя громади. Крім того, вони можуть слугувати платформою для екологічної освіти та просвіти, сприяючи підвищенню обізнаності людей про важливість збереження природи. На нашому проєктному об'єкті забезпечуються можливості рекреації та спілкування в атмосфері виразної традиційної культури, що слугує прикладом збереження самобутності й сприяє запозиченню філософських та естетичних надбань світового рівня в українських умовах. Вони знижують рівень шуму, очищають повітря і створюють сприятливі умови для відпочинку, що позитивно впливає на загальну якість життя міських жителів [78].

Таким чином, оформлення парку придорожньої зони в японському стилі зробить цю ділянку соціально значущою і для відвідувачів на міжнародній трасі, і загалом для територіальної громади.

Загалом, парки є важливим соціальним простором, що задовольняє різноманітні потреби громади, покращує якість життя, сприяє фізичному та психічному здоров'ю і створює умови для спілкування та соціальної взаємодії. Це робить їх невід'ємною частиною гармонійного міського середовища.

4.3 Стратегія догляду за зеленими насадженнями

Догляд за зеленими насадженнями є важливим аспектом підтримки екологічного балансу, естетики та функціональності парків. Ефективна стратегія включає планування, регулярний догляд та моніторинг стану рослинності.

Для правильного й своєчасного догляду спочатку розробляється календарний та сезонний план робіт, як включає: Основні елементи стратегії:

- сезонна обрізка, формування топіарних форм;
- моніторинг стану нових насаджень;
- санітарна обрізка для видалення сухих, пошкоджених або хворих гілок;
- формування декоративних крон дерев і чагарників у паркових зонах;
- регулювання густоти насаджень для забезпечення кращої вентиляції та освітлення;
- регулярна перевірка стану дерев, чагарників і трав'яного покриву;
- оцінка наявності хвороб та шкідників, пошкоджень через погодні умови;
- регулярне підживлення рослин органічними чи мінеральними добривами;
- проведення аерації та скарифікації газону для забезпечення доступу кисню до кореневої системи;
- контроль вологості ґрунту та полив у посушливі періоди.
- осіннє прибирання опалого листя, утеплення рослин;
- захист на зиму молодих дерев від морозів і снігового навантаження;
- своєчасна заміна хворих або старих рослин на нові;
- висадка нових видів для збільшення біорізноманіття;
- Регенерація газонів і інших зелених зон [79];

Формування декоративних форм дерев і чагарників у паркових зонах є ключовим елементом створення гармонійного та функціонального ландшафту. Різноманітність форм — від геометричних (кулясті, конічні, колоноподібні) до

природних (плакучі, розлогі) та архітектурних (топіарії, штамбові) — надає композиціям динамічності, естетичності й завершеності. Вони слугують акцентами, привертають увагу та організовують простір.

Основними методами формування є обрізка, яка включає санітарну, формувальну та омолоджувальну, стрижка для підтримання заданої форми, підв'язка для контролю росту гілок і використання каркасів для створення складних декоративних конструкцій. Ці заходи не лише забезпечують привабливий вигляд рослин, а й підтримують їх здоров'я, стимулюють активний ріст і подовжують тривалість життя.

У паркових зонах декоративні форми відіграють різні ролі. Солітери виступають як центральні акценти, підкреслюючи ключові елементи простору. Живоплоти слугують природними бар'єрами для зонування території. Алеї з дерев із симетрично сформованими кронами задають напрямок руху та створюють відчуття порядку. Групові композиції, що поєднують дерева та чагарники різних форм, створюють багатошаровість і текстурну глибину пейзажу [80].

Таким чином, формування декоративних форм дерев і чагарників не лише підкреслює стиль і естетику паркового простору, але й забезпечує функціональність та комфорт для відвідувачів, роблячи парк привабливим і затишним у будь-яку пору року.

Підживлення рослин органічними та мінеральними добривами сприяє їх повноцінному росту та розвитку. Поєднання органічних і мінеральних добрив дозволяє зберігати родючість ґрунту, забезпечувати рослини збалансованим живленням і підвищувати їх стійкість до негативних впливів довкілля.

Органічні добрива (гній, компост, перегній) покращують структуру ґрунту, підвищують його родючість і забезпечують рослини ключовими елементами, такими як азот, фосфор і калій. Їх дія є поступовою, а також вони збагачують ґрунт корисними мікроорганізмами.

Мінеральні добрива (азотні, фосфорні, калійні) забезпечують рослини поживними речовинами швидко, особливо у важливі періоди їхнього розвитку,

наприклад, під час цвітіння, плодоношення чи активного росту зеленої маси [81].

Аерація та скарифікація газону — це ключові процедури догляду, спрямовані на забезпечення його здоров'я, густоти та естетичної привабливості. Ці процедури виконують у різні пори року: аерацію зазвичай проводять восени або навесні, а скарифікацію — після активного сезону росту трави. Це важливі елементи комплексного догляду, що забезпечують довговічність газону, його декоративність і стійкість до зовнішніх впливів.

Аерація полягає у проколюванні або прорізанні ґрунту спеціальними інструментами чи машинами, що покращує доступ кисню, води й поживних речовин до кореневої системи. Ця процедура допомагає зменшити ущільнення ґрунту, стимулює активний ріст трави й сприяє утворенню міцного, рівномірного трав'яного покриву. Аерація особливо важлива для газонів на ділянках із високим рівнем навантаження чи поганою дренажною здатністю.

Скарифікація передбачає видалення з поверхні газону моху, сухої трави, відмерлих залишків рослин та органічного сміття за допомогою спеціальних гребінців або скарифікаторів. Це покращує вентиляцію ґрунту, забезпечує проникнення світла до основи трави та стимулює утворення нових пагонів. Скарифікація також допомагає запобігти розвитку хвороб і зберігає газон здоровим [82].

Системні обробки від шкідників та хвороб — це комплекс профілактичних і лікувальних заходів, спрямованих на захист рослин від негативного впливу патогенів, шкідників, а також на підтримання їхнього здоров'я та декоративності. Вони включають регулярне застосування хімічних засобів: інсектицидів для боротьби зі шкідниками, фунгіцидів для профілактики й лікування хвороб або біологічних препаратів, що безпечні для навколишнього середовища.

Такі обробки проводяться в певні фази розвитку рослин, наприклад, під час бутонізації, цвітіння чи активного росту. Розробка графіка обробок враховує сезон, тип рослин, їхні потреби та прогноз поширення можливих шкідників чи захворювань. Системний підхід забезпечує раннє виявлення проблем,

локалізацію осередків інфекції та зменшення ризику ураження сусідніх рослин.

Застосування системних обробок допомагає не лише запобігти поширенню хвороб та шкідників, а й підтримує декоративність, врожайність і довговічність насаджень. Цей підхід особливо важливий у громадських парках, садах і ландшафтних композиціях, де необхідно зберігати естетичний вигляд та екологічний баланс.

Регулярний полив рослин у парку є основою підтримання їх здоров'я, декоративності та стійкості до несприятливих умов. Він забезпечує рослинам необхідний рівень вологи для активного росту, ефективного фотосинтезу та захисту від стресів, таких як спека, посуха чи сильні вітри.

Особливістю поливу є його адаптація до потреб різних видів рослин, типу ґрунту, кліматичних особливостей регіону та сезонності. Наприклад, вологолюбні рослини потребують частішого й ряснішого поливу, тоді як посухостійкі можуть обходитись мінімальними зрошеннями. У парках із великими площами для оптимізації витрат води й часу широко застосовуються автоматизовані системи поливу, які забезпечують рівномірне та своєчасне зволоження. Такі системи також дозволяють враховувати погодні умови, знижуючи надмірне використання води [83].

Регулярний і правильний полив не лише підтримує здоров'я рослин, але й сприяє збереженню гармонійного вигляду паркового ландшафту, створюючи сприятливу атмосферу для відвідувачів і підтримуючи екологічну рівновагу.

Висновок IV розділу

Розглянуті екологічні та соціальні аспекти створення й функціонування парку підтверджують його важливість для збереження природного середовища та покращення якості життя міського середовища. Парк позитивно впливає на довкілля, сприяючи підвищенню біорізноманіття, покращенню якості повітря та зниженню рівня шуму. Завдяки гармонійному поєднанню природних елементів парк стає осередком екологічного балансу, який підтримує стійкість місцевої екосистеми.

Соціальна значущість парку проявляється у створенні простору для відпочинку, фізичної активності та соціальної взаємодії. Він об'єднує громаду, забезпечує можливості для культурного та емоційного збагачення, сприяє зміцненню соціальних зв'язків і формуванню почуття спільності. Парк також є платформою для підвищення екологічної свідомості серед населення.

Реалізація стратегії догляду за зеленими насадженнями гарантує довговічність та естетичність паркового середовища. Регулярний моніторинг, їх своєчасний полив, обрізка та боротьба зі шкідниками забезпечують здоров'я зелених насаджень, підвищують їх стійкість до зовнішніх чинників і зберігають декоративність ландшафту.

Таким чином, екологічні та соціальні аспекти роботи парку формують його роль як важливого елемента міського чи сільського середовища, забезпечуючи гармонію між природою та людиною.

ВИСНОВКИ

1. Японські сади є унікальним поєднанням філософії, естетики та символізму, що відображають гармонію між людиною і природою. Вони не лише створюють простори для споглядання і духовного відновлення, але й сприяють міжкультурному діалогові, уможливаючи адаптацію відповідних принципів до різних кліматичних і культурних умов. Застосування принципів японського ландшафтного дизайну для сучасних парків, зокрема в Україні, відкриває нові можливості для створення гармонійних, функціональних і символічно наповнених просторів. Основними принципами японського садового мистецтва є: використання природних матеріалів; філософський символізм композиції; застосування глибинної перспективи, поєднання симетрії із асиметрією, балансу природних і штучних елементів; створення простору для споглядання й медитації мінімальними засобами та єднання з природою; сезонність, що підкреслює зміну пір року; акцент на простоті й мінімалізмі.

2. Проектування японського парку в с. Олександрівка демонструє перспективність такого підходу, поєднуючи місцеві природні умови із принципами японського садового мистецтва. Основними вимогами з адаптації цих принципів є врахування клімату, рельєфу, типу ґрунту та сезонних змін, що забезпечує адаптацію рослин і гармонію з довкіллям. Залучення елементів води, каміння та рослинності, таких як сакури, клени, азалії, хвойні дерева та злакові трави, створює динамічні й естетичні композиції, які змінюються разом із плином сезонів.

3. Екологічний вплив парку включає збереження біорізноманіття, поліпшення якості повітря, зменшення рівня шуму та підтримку стійкості екосистеми. Парк стає не лише осередком екологічного балансу, а й простором соціальної взаємодії. Його значущість проявляється у створенні місця для

відпочинку, культурного збагачення та фізичної активності, об'єднуючи громаду та сприяючи формуванню екологічної свідомості.

4. Реалізація стратегії догляду за зеленими насадженнями — своєчасний полив, обрізка, боротьба зі шкідниками та моніторинг стану рослин — забезпечує їх довговічність, здоров'я і декоративність.

5. Парк покращує якість життєвого середовища, також виконує важливу екологічну, соціальну та культурну функцію, забезпечуючи в умовах придорожньої зони автомобільної траси гармонійне полікультурне середовище для міжнародного спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України. URL: <http://surl.li/whecps>
2. Уніан. Японський сад. URL: <https://photo.unian.ua/photo/774647-yaponskiy-sad>
3. Ти Київ. Під Києвом відкрився мальовничий парк з англійськими будиночками, водоспадами і кав'ярнею. URL: <https://tykyiv.com/news/pid-kiievom-vidkrivsia-malovnichii-park-z-angliiskimi-budinochkami-vodospadami-i-kaviarneiu/>
4. Travels. Inklusive Ukraine. Ева Парк, Вита-Почтовая. URL: <https://travels.in.ua/uk-/object/5272/yeva-park>
5. Japan. Endless Discovery. Один із трьох найвідоміших садів Японії. URL: <https://www.japan.travel/en/japans-local-treasures/okayama-korakuen-garden/>
6. Wikipedia. Koraku-en. URL: <https://en.m.wikipedia.org/wiki/K%C5%8Draku-en>
7. Explore Okayama. Сад Окаяма Коракуен. URL: <https://www.okayama-japan.jp/en/spot/10672>
8. Slavic Family. Японський сад в Портленді названий одним з найкращих в США. URL: <https://slavicfamily.org/news/yaponskij-sad-v-portlende-nazvan-odnim-iz-luchshih-v-ssha/>
9. Portland Japanese Garden. URL: <https://japanesegarden.org/>
10. Secret world. Кіото: Сад і храм Сайх. URL: <http://surl.li/krmjojo>
11. Live journal. Храм мохів Сайходзі у Кіото. URL: <https://yarodom.livejournal.com/1668457.html>
12. Каталоги проектів. Японський сад в бробі (de japanske haver) URL: <https://sad.ukr.bio/ua/articles/6657/>

13. Каталоги проектів. Водний сад арт-резиденції art biotop nasu в японській префектурі тотіги <https://sad.ukr.bio/ru/articles/11091/>
14. Archjourney. Art biotop water gardens. URL: <https://archjourney.org/projects/art-biotop-water-gardens/>
15. High resolution tour. Tochigi prefecture Nasu Art biotope. URL: <https://teiku.com/en/place/artbiotop/>
16. Dwell. How the Ancient Concept of “Shakkei” Can Enhance the Beauty of Your Home. URL: <https://www.dwell.com/article/shakkei-garden-design-borrowed-scenery-462a906f>
17. Zen fusion home. Технології японського саду Shakkei: покращення сприйняття глибини та запозичені пейзажі. URL: <https://zenfusionhome.com/shakkei-japanese-garden-techniques-enhancing-depth-perception-borrowed-scenery/>
18. Amazing Japan. Сад каміння в Японії. URL: <https://amazingjapan.info/uk/sad-kaminnya-v-yaponiyi/>
19. Botanic market. Японський сад: принципи і філософія ландшафту. URL: <https://botanicmarket.com.ua/yaponskyi-sad-pryntsypy-i-filosofiiia-landshaftu/>
20. Porte's. Японський сад: мистецтво ландшафтного дизайну Японії. URL: <https://portes.ua/ua/blog/yaponskiy-sad-iskusstvo-landshaftnogo-dizayna-strany-voskhodyashchego-solntsa/>
21. Botanik market. Японський сад: принципи і філософія ландшафту. URL: <https://botanicmarket.com.ua/yaponskyi-sad-pryntsypy-i-filosofiiia-landshaftu/>
22. Prime time service. Японський стиль в ландшафтному дизайні. URL: <http://surl.li/tpmsui>
23. Панченко Т. Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій : монографія / Т.Ф. Панченко. Київ: Логос, 2015. 176 с.
24. Jardineria on. Історія японських садів. URL: <http://surl.li/rogopp>
25. Каталоги проектів. Формування садово-паркового мистецтва Японії. URL: https://sad.ukr.bio/ua/articles/4549/?utm_source=chatgpt.com

26. Михайлова Р. Д., Вишнеvsька О. В., Ясько С. В. Традиції японського садово-паркового мистецтва в умовах сучасного міста (на прикладі Києва). *Art and design*. 2020. №4(12). С. 149–159. (дата звернення 29.01.2024)

27. Крижановська Н.Я., Вотінов М. А., Смірнова О. В. Основи ландшафтної архітектури та дизайну : підручник / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 348 с.

28. Фрейдліна В. В. Роль садово-паркового мистецтва в культурі Японії. Наукові записки міжнародний гуманітарний університет м. Одеса. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v34/53.pdf>

29. Білоус В.І. Садово-паркове мистецтво : Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. Київ: Науковий світ, 2001. 299 с. (дата звернення 29.01.2024).

30. Рожко Є.А., Косик О.І. Ландшафтний дизайн – екологічно-оздоровчий компонент сучасності. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Садово-паркове господарство. 2023. Вип. 27. С. 213-220 (дата звернення 29.01.2024).

31. Рубрика все по поличках. Україна і Японія – ближче, ніж здається. 8 маловідомих фактів про наші спільності. URL: <https://rubryka.com/article/ukrayina-i-yaponiya-8-faktiv/>

32. Igo to world. Парк «Киото», Київ. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/67515_park-kioto-kiiev.htm?utm_source=chatgpt.com#/google_vignette

33. Файне місто. Японський сад з оздоровчим ефектом з'явиться в парку «Сопільче» (Фото). URL: https://fainemisto.tv/news/79540-yaponskyj-sad-z-ozdorovchym-efektom-zyavytsya-v-parku-sopilche?utm_source=chatgpt.com&=1

34. Риндюк С. В., Семко Т. В. Сучасний ландшафтний дизайн як діяльність по організації середовища. Сучасні технології матеріали і конструкції в будівництві. 2020. (№ 34). С. 87-92. (дата звернення 29.01.2024).

35. Варивончик А. Тенденції та перспективи ландшафтного дизайну.

Вісник КНУКіМ. 2022. (№ 46). С. 221-227. (дата звернення 29.01.2024).

36. Усенко Є.В., Новік Г.В. Стили ландшафтного дизайну: найвідоміші напрямки. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Садово-паркове господарство. 2022. (№ 26). С. 275-281. (дата звернення 29.01.2024).

37. Гула Є., Осадча А., Пільгук О. Вплив ландшафту на стиль у дизайні. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2019. (№ 42). С. 34-39. (дата звернення 29.01.2024).

38. Гирман О.О., Шевченко Л.С.. Скарбниця ландшафтного дизайну Піт Удольф. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2016. (№43). С. 53-55. (дата звернення 29.01.2024).

39. Дідик В.В., Максим'юк Т.М. Естетика та композиція ландшафту. Проектування ландшафтних об'єктів: композиція та естетичні засади: навч. посібник / В. В. Дідик, Т. М. Максим'юк. Львів : Видавництво Львівської політехніки. 2012. С. 244. (дата звернення 29.01.2024).

41. Панченко Т. Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій : монографія / Т.Ф. Панченко. Київ: Логос, 2015. 176 с. (дата звернення 29.01.2024).

42. Бухтіярова М.Ю., Гнатюк Л.Р. Роль освітлення у ландшафтному дизайні. Світлодизайн. Зовнішнє освітлення. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Садово-паркове господарство. 2022. (№ 26). С. 240-247. (дата звернення 29.01.2024).

43. Akari- японські сади. Сади. URL: <http://akarigardens.com/gardens/> (дата звернення 29.01.2024).

44. Коптева Г.Л. Конспект лекцій з дисципліни «Композиційне формування ландшафтного середовища міста» (для студентів 5 курсу денної форми навчання спеціальностей 8.06010202 – Містобудування, 191 – Архітектура та містобудування) / Г. Л. Коптева ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова , 2017. 70 с. (дата звернення 29.01.2024).

45. Porte's. Японський сад: мистецтво ландшафтного дизайну Японії.

URL: <https://portes.ua/ua/blog/yaponskiy-sad-iskusstvo-landshaftnogo-dizayna-strany-voskhodyashchego-solntsa/> (дата звернення 29.01.2024).

46. Idea and design. Дзен-сади та ідеї азіатського ландшафтного дизайну саду. URL: <https://www.homedesign.in.ua/dzen-sady-ta-idei-aziatsko-ho-landshaftnoho-dyzaynu-sadu/> (дата звернення 29.01.2024).

47. European decign school. Японський стиль та створення саду. URL: <https://eds.ua/blog/article/yaponskiy-style-i-stvorenniya-sadu> (дата звернення 30.01.2024).

48. Японські квітники - рослини для японського саду. URL: <https://ua.haenselblatt.com/articles/special-gardens/japanese-flower-gardens-plants-for-a-japanese-garden.html> (дата звернення 30.01.2024).

49. Шморгай К.Б. Древна рослинність у фітодизайні, ландшафтній архітектурі та озелененні: сосни в японських садах. Науковий вісник НЛТУ України : Символ дерева у світовій культурі та художній творчості. Львів : НЛТУ України. 2006. Вип.16.4. С.260-264. (дата звернення 29.01.2024).

50. Тимчишин Г.В. Древна рослинність у фітодизайні, ландшафтній архітектурі та озелененні: біологічні групи рододендронів та їх зимостійкість в умовах заходу України. Науковий вісник НЛТУ України : Символ дерева у світовій культурі та художній творчості. Львів : НЛТУ України. 2006. Вип.16.4. С. 246-250. (дата звернення 29.01.2024).

51. Декоративні рослини. Каталог садових рослин. URL: <https://roslyny.com.ua/sadovi/dereva-1/verba> (дата звернення 30.01.2024).

52. Domrie.com.ua. Японський сад: Мистецтво гармонії природи і духу URL: https://domrie.com.ua/yaponskyy-sad/?utm_source=chatgpt.com

53. Гордість нації. Сад та город. Сакура дерево: це історія, сорти та символіка. URL: https://goingsolar.com.ua/sakura-derevo-ce-istoriya-sorti-ta-simvolika/?utm_source=chatgpt.com

54. Мигдаль степовий і його вирощування. URL: https://irinin.com/budivnytstvo/migdal-stepovij-i-jogo-viroshchuvannya.amp.html?utm_source=chatgpt.com

55. Kondrat. Жіночий блог порад. Слива Пісарді: опис та характеристика декоративного сорту сливи, особливості вирощування в домашніх умовах, фото URL: <https://kondrat.com.ua/sliva-pisardi-opis-ta-xarakteristika-dekorativnogo-sortu-slivi-osoblivosti-viroshhuvannya-v-domashnix-umovax-foto/>

56. Інформаційно-аналітична система Аграрії разом. Яблуня декоративна. URL: https://agrarii-razom.com.ua/culture/yablunya-dekorativna?utm_source=chatgpt.com

57. Мой сад. Сосна гірська (Pinus Mugo): опис, види та сорти, посадка та догляд, розмноження. URL: https://moysad.com.ua/sosna-hirska-pinus-mugo-opys-vydy-ta-sorty-posadka-ta-dohlyad-rozmnozhennya/#google_vignette

58. Клуб рослин. Топіарі та нівакі - розкіш форм і розмірів. Частина друга – нівакі. URL: <https://plants-club.ua/topiari-ta-nivaki-rozkish-form-i-rozmiriv-4astyna-druga-nivaki68191> (дата звернення 30.01.2024).

59. Все для дачників, садівників і городників. Опис ялівцю `блю чіп` - посадка і догляд за ним. URL: <https://ua.supermg.com/sadovi-roslini/9901-opis-jalivcju-blju-chip-posadka-i-dogljad-za-nim.html>

60. Мой сад. Ялівець Олд Голд: опис, посадка та догляд. URL: https://moysad.com.ua/yalivets-old-hold-opys-posadka-ta-dohlyad/?utm_source=chatgpt.com

61. Release. Випуск порад на кожен день. Ялівець Мінт Джулеп (Mint Julep): опис, посадка і догляд, фото, відгуки. URL: https://release.com.ua/?p=28232&utm_source=chatgpt.com

62. Proxima. Декоративні рослини. Кедр гімалайський | Cedrus deodara | Кедр гімалайський. URL: <https://proxima.net.ua/keдр-gimalajskij-cedrus-deodara.html>

63. Флористікс інфо. База знань садівника. Ялиця: вирощування в саду, розмноження, види. URL: <https://floristics.info/ua/statti/sadivnitstvo/2499-yalitsya-posadka-i-doglyad-rozmnozhennya-i-vidi.html>

64. Proxima. Декоративні рослини. Кипарисовик нутканський Пендула. URL: <https://proxima.net.ua/kiparisovik-nutkanskiy-chamaecyparis-nootkatensis->

[pendula-.html?utm_source=chatgpt.com](#)

65. Ogorodniki. Тис ягідний - дерево смерті і безсмертя. URL: https://ogorodniki.com/uk/catalog/tis-yagidnii?utm_source=chatgpt.com

66. Декоративні рослини. Криптомерія- японський кедр, догляд та розмноження. URL: https://roslyny.com.ua/sadovi/hvojni-1/kryptomeriia#google_vignette

67. Декоративні рослини. Туя- сорти, види з фото та назвами. URL: <https://roslyny.com.ua/sadovi/hvojni-1/tuia/tuya-vidi-sorti-nazvi-ta-opis-z-foto>

68. Ваш сад. Кипарисовик горохоплодный «Булевард» URL: https://vashsad.ua/encyclopedia-of-plants/show/3285/?utm_source=chatgpt.com

69. Kavist.com. Ясен: фото дерева та листя, опис популярних видів, цікаві факти. URL: <https://kavist.com.ua/yasen-foto-dereva-ta-listya-opis-populyarnix-vidiv-cikavi-fakti/>

70. Proxima. Декоративні рослини. Дуб болотяний. URL: <https://proxima.net.ua/listvennie-derevja-i-kustarniki/quercus/quercus-palustris>

71. Сумах оленерогій – гідне прикраса садової ділянки. URL: <https://moeselo.kr.ua/sumah-olenerogij-gidne-prikrasa-sadovoi-diljanki.html>

72. Зелена садиба. Життя за містом- прекрасне. Горобина чорноплідна — красива, корисна і просто незамінна. URL: <https://zelenasadyba.com.ua/sad-i-gorod/goroby-na-chornoplidna.html>

73. Флористікс інфо. Гортензія волотиста (мітлоподібна): вирощування, сорти. URL: https://floristics.info/ua/statti/sadivnitstvo/3841-gortenziya-volotista-mitlopodibna-posadka-i-doglyad-opis-sortiv.html#google_vignette

74. Флористікс інфо. Злаки: види й особливості вирощування. URL: <https://floristics.info/ua/statti/gorod/3492-zlaki-vidi-j-osoblivosti-viroshchuvannya.html>

75. Vla. 2023 Landscape Architecture Trends. URL: <https://worldlandscapearchitect.com/2023-landscape-architecture-trends/?v=3943d8795e03> (дата звернення 29.01.2024).

76. Лелик Я. Р., Савчук Г. В. Multidisciplinary academic notes. Theory,

methodology and practice : XVII International Scientific and Practical Conference, the city of Tokyo, 03-06 May 2022 year. Tokyo, 2022. P. 82-88. (дата звернення 29.01.2024).

77. Столярна майстерня Адірондак. Психологія ландшафтного дизайну. URL: <https://adirondak.com.ua/ua/a368720-psihologiya-landshaftnogo-dizajnu.html> (дата звернення 30.01.2024).

78. Київський періг: щасливе та здорове життя. Що таке емоційний стан. URL: <https://pyrogiv.kiev.ua/shho-take-emocijnij-stan/> (дата звернення 30.01.2024).

79. Друкарня. Чому місто не може існувати без стратегії зелених насаджень, як її створити та реалізувати?. URL: <https://drukarnia.com.ua/articles/chomu-misto-ne-mozhe-isnuvati-bez-strategiyi-zelenikh-nasadzhen-yak-yiyi-stvoriti-ta-realizuvati-XUBNq>

80. Каталоги проектів. Обрізка декоративних деревних рослин: строки, види, правила. URL: https://sad.ukr.bio.ua/articles/7788/?utm_source=chatgpt.com

81. Агроапп. Мінеральні добрива: види, характеристика, застосування. URL: https://agroapp.com.ua/uk/blog/mineralni-dobryva-vydy-harakterystyka-zastosuvannya/?utm_source=chatgpt.com

82. Що таке скарифікація газону, і коли краще її проводити. URL: https://moeselo.kr.ua/shho-take-skarifikacija-gazonu-i-koli-krashhe-ii.html?utm_source=chatgpt.com

83. Vegetable. Садова магія. сновні правила поливу рослин у саду – рекомендації та поради. URL: <https://vegetable.com.ua/osnovni-pravila-polivu-roslin-u-sadu-rekomendatsii-ta-poradi>

ДОДАТКИ